

Jānis Turlajs

Priekšlikumi un to pamatojums Bauskas novada izglītības iestāžu attīstības un optimizācijas plānam

Pasūtītājs: Bauskas novada dome

Vienotais reģistrācijas nr. 90009116223

Adrese: Uzvaras iela 1, Bauska, Bauskas nov. LV-3901

Kontaktpersona: Bauskas novada pašvaldības
izpilddirektora vietniece Ineta Ruhocka

Tālrunis, e-pasts: 63963973, ineta.ruhocka@bauska.lv

Izpildītājs: SIA „Karšu izdevniecība Jāņa sēta”

Vienotais reģistrācijas nr. 40003426448

juridiskā adrese: Krasta iela 105a, Rīga, LV 1019

Kontaktpersona: galvenais redaktors Jānis Turlajs

Tālrunis, e-pasts: 29237219, janis.turlajs@kartes.lv

Mājas lapas: www.kartes.lv , www.balticmaps.eu

Rīga, 2016. gada 25. februāris



© “Karšu izdevniecība Jāņa sēta”

Saturs

Ievads	3
---------------------	---

Demogrāfiskais konteksts

Iedzīvotāju skaita prognozēšanā izmantotā pieeja	5
Pašreizējā situācija	8
Prognozes 2030. gadam	12

Tautsaimniecības konteksts

Nepietiekamā ražošanas un pakalpojumu koncentrācija	14
Konkurence starp pašvaldībām	20
Neefektīvais resursu izlietojums	21
Darbspēka kvalifikācija	25

Vispārizglītojošo skolu tīkla optimizācijas nepieciešamības galvenie

argumenti	30
Priekšlikumi Bauskas novada skolu tīkla optimizācijai	31
Rezultāts	34
Galvenie izaicinājumi, veicot skolu tīkla optimizāciju Bauskas novadā	36

Pielikums

2015. gada 17. decembrī pieņemtā LR Saeimas komisijas lēmuma "Par vispārējās izglītības strukturālām izmaiņām" paskaidrojuma raksts

Ievads

Šajā ziņojumā izklāstīti priekšlikumi Bauskas novada izglītības iestāžu attīstības un optimizācijas plānam, kā arī pamatota izglītības iestāžu tīkla optimizācijas nepieciešamība.

Priekšlikumi Bauskas novada izglītības iestāžu attīstības un optimizācijas plānam izstrādāti, balstoties uz “Karšu izdevniecības Jāņa sēta” 2014./2015. gadā veiktā “Publisko individuālo pakalpojuma klāsta izvērtējuma atbilstoši apdzīvojumam” (ID Nr. VARAM 2014/14) izstrādāto **Demogrāfisko izmaiņu raksturojumu un prognozēm** http://ilgtspējigaattistiba.saeima.lv/images/dokumenti/VARAMpak_1atsk_Demogr_08122014.pdf, kā arī **Izglītības pakalpojumu teritoriālā izvietojuma analīzi atbilstoši apdzīvojumam un priekšlikumiem to pieejamības uzlabojumiem** http://www.varam.gov.lv/in_site/tools/download.php?file=files/text/Finansu_instrumenti/EEZ_2009_2014/Izvertejuma%20nodevums//2_piel_Izglitibas_pakalpojumi.pdf

Priekšlikumu izstrādē ņemti vērā 2015. gada 17. decembrī LR Saeimā vienbalsīgi pieņemtajā lēmumā **“Par vispārējās izglītības strukturālām izmaiņām”** <http://titania.saeima.lv/livs/saeimasnotikumi.nsf/0/97F10F889554231CC2257F14002F849B?OpenDocument> paustās atziņas un uzdevumi Ministru kabinetam (1. att., pilnu tekstu skat. Pielikumā).

1. att.

Saeimas lēmums par vispārējās izglītības strukturālām izmaiņām

PAZIŅOJUMS

Daru zināmu, ka Saeima šā gada 17. decembra sēdē, ņemot vērā Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijas lēmumu “Par uzdevumiem, kas veicami, lai nodrošinātu kvalitatīvu vispārējās izglītības iestāžu tīklu un risinātu ar izglītojamo telpisko mobilitāti (izglītības iestādes fizisku pieejamību) saistītās problēmas”, uzdod Ministru kabinetam:

1. nodrošināt kvalitatīvu vispārējās izglītības iestāžu tīklu un izglītojamo telpiskās mobilitātes (izglītības iestādes fizisku pieejamību) kompleksu risinājumu, izstrādājot “Ideālā” izglītības iestāžu tīkla telpisku kartējumu, kura pamatā ir izglītības kvalitāte, vienoti izveides kritēriji un atbalsta pasākumi;
2. nodrošināt kompleksu risinājumu ieviešanu pedagogu un izglītojamo motivācijas un prasmju paaugstināšanai, kas saskaņoti ar “Ideālo” izglītības iestāžu tīklu un telpiskās mobilitātes pasākumiem visām vispārējās izglītības iestāžu mērķgrupām;
3. ne vēlāk kā līdz 2016. gada 30. aprīlim informēt Saeimu par šajā lēmumā noteikto uzdevumu īstenošanas gaitu;
4. ne vēlāk kā līdz 2016. gada 31. decembrim informēt Saeimu un sabiedrību par šajā lēmumā noteikto uzdevumu izpildi un sasniegtajiem rezultātiem.

Saeimas priekšsēdētāja

I. Mūrniece

Rīgā 2015. gada 17. decembrī

Jāatzīmē, ka konkrētā Saeimas lēmuma sagatavošana veikta LR Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijā ar aktīvu šī ziņojuma autoru līdzdalību. Lēmuma sagatavošanas gaitā veiktas konsultācijas ar Izglītības un zinātnes ministrijas (turpmāk IZM), Finanšu ministrijas, Vides un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk VARAM) un Autotransporta direkcijas augstākā līmeņa speciālistiem, kā arī ar pašvaldību vadītājiem un nozaru ekspertiem. Lēmumā ir iestrādātas atziņas, kas gūtas, analizējot pasaules attīstītāko valstu pieredzi.

Priekšlikumu izstrādē Bauskas novada izglītības iestāžu attīstības un optimizācijas plānam ņemta vērā informācija, kas iegūta, intervējot Bauskas novada pašvaldības speciālistus, un pamatā izmantota to sagatavotā statistika un detalizēti ekonomistu aprēķini, kā arī dati no ledzīvotāju reģistra, Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk VID), Centrālās statistikas pārvaldes (turpmāk CSP), Adrešu reģistra, Izglītības un zinātnes ministrijas, kā arī “Karšu izdevniecības Jāņa sēta” datubāzēm.

Datu ģeotelpiskajā analīzē izmantoti ģeogrāfisko informācijas sistēmu programmatiskie risinājumi (JS Baltija, BalticMaps, Mappost), ko izstrādājuši “Karšu izdevniecības Jāņa sēta” grupas uzņēmumi, kā arī viens no pasaules vadošajiem Ģeogrāfisko informācijas sistēmu (turpmāk ĢIS) produktu attīstītājiem – ESRI.

Priekšlikumu autori ir iepazinušies ar Bauskas novada ilgtspējīgas attīstības stratēģiju 2012.–2030. gadam, kā arī Bauskas novada attīstības programmu 2012.–2018. gadam un Bauskas novada izglītības iestāžu attīstības koncepciju 2015.–2025. gadam.

Demogrāfiskais konteksts

Iedzīvotāju skaita prognozēšanā izmantotā pieeja

Demogrāfijas prognozes tradicionāli balstās uz tautas skaitīšanā un iedzīvotāju reģistros iegūto informāciju. Latvijā tautas skaitīšana notiek reizi 10–11 gados. Pēdējā tautas skaitīšana bija 2011. gada martā. Jau pēc tautas skaitīšanas provizorisko datu publicēšanas tapa skaidrs, ka Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) iedzīvotāju skaita ikgadējās aplēses, kas balstīta uz iepriekšējās, 2000. gada tautas skaitīšanas rezultātiem, katru gadu tos pārrēķinot pēc iedzīvotāju dabiskās (dzimstība – mirstība) un mehāniskās (imigrācija – emigrācija) kustības reģistrācijas oficiālajiem datiem, neatbilst 2011. gadā fiksētajiem rezultātiem, jo trūka ap 10% iedzīvotāju. Turklāt šāds iztrūkums veidojās jau pēc 2011. gada tautas skaitīšanas datu papildināšanas ar 188 tūkstošiem “nesaskaitīto” (nesatīkto) personu, kuru dati tika pievienoti, balstoties uz šo personu fiksētajām aktivitātēm dažādos valsts reģistros un informācijas sistēmās.

Tas liecina, ka tradicionālā veidā iegūtā informācija par valstī dzīvojošo skaitu pat par 10–15% var atšķirties no reālās situācijas. Galvenais iemesls tam – brīvā un bieži neregistrētā iedzīvotāju pārvietošanās, kas pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā (ES) 2004. gadā kļuvusi par ierastu parādību. Iedzīvotāju reģistra likums nosaka, ka iedzīvotājiem, kuri uzturas ārpus Latvijas ilgāk par sešiem mēnešiem, ir pienākums paziņot Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei (PMLP) par savu un savu nepilngadīgo bērnu dzīvesvietas adresi ārvalstī. Diemžēl lielākā daļa aizbraukušo šo likumu nepilda un saglabā reģistrāciju Latvijā (reizēm izjūtot šo reģistrāciju kā “virtuālu saikni” ar Latviju), līdz ar to valstij nav informācijas par to, kuras personas Latvijā vairs nedzīvo. Satraucošais fakts, ka emigrācija īpaši izplatīta jaunāko iedzīvotāju vidū, to skaitā sieviešu auglīgajā vecumā, un ka tā turpinās arī pēc ekonomiskās krīzes, nevieš cerības, ka situācija, iestājoties “demogrāfiskajai bedrei”, kad darbaspējas un reproduktīvo vecumu sasniegs 90. gados dzimušie, kuru skaits ir gandrīz divreiz mazāks nekā pagājušā gadsimta 80. gados dzimušo skaits, varētu uzlaboties vai vismaz nostabilizēties, kā to attīstības prognozēs 2020. gadam norāda daži pētnieki (Ekonomikas ministrija prognozē 2021.–2030. gadam Latvijā paredz pozitīvu migrācijas saldo 98,1 tūkst. cilvēku apmērā).

Tas, ka periodā starp pēdējām tautas skaitīšanām “pazuduši” ap 10% valsts iedzīvotāju, liek izdarīt secinājumus, ka iedzīvotāju skaita ilgtermiņa prognozēšanā iedzīvotāju dabiskās kustības un dzimumu un vecumu struktūru tradicionālā analīze bez starpvalstu migrācijas datiem ir mazefektīva. Tieši starpvalstu migrācijas datu nepietiekamības dēļ

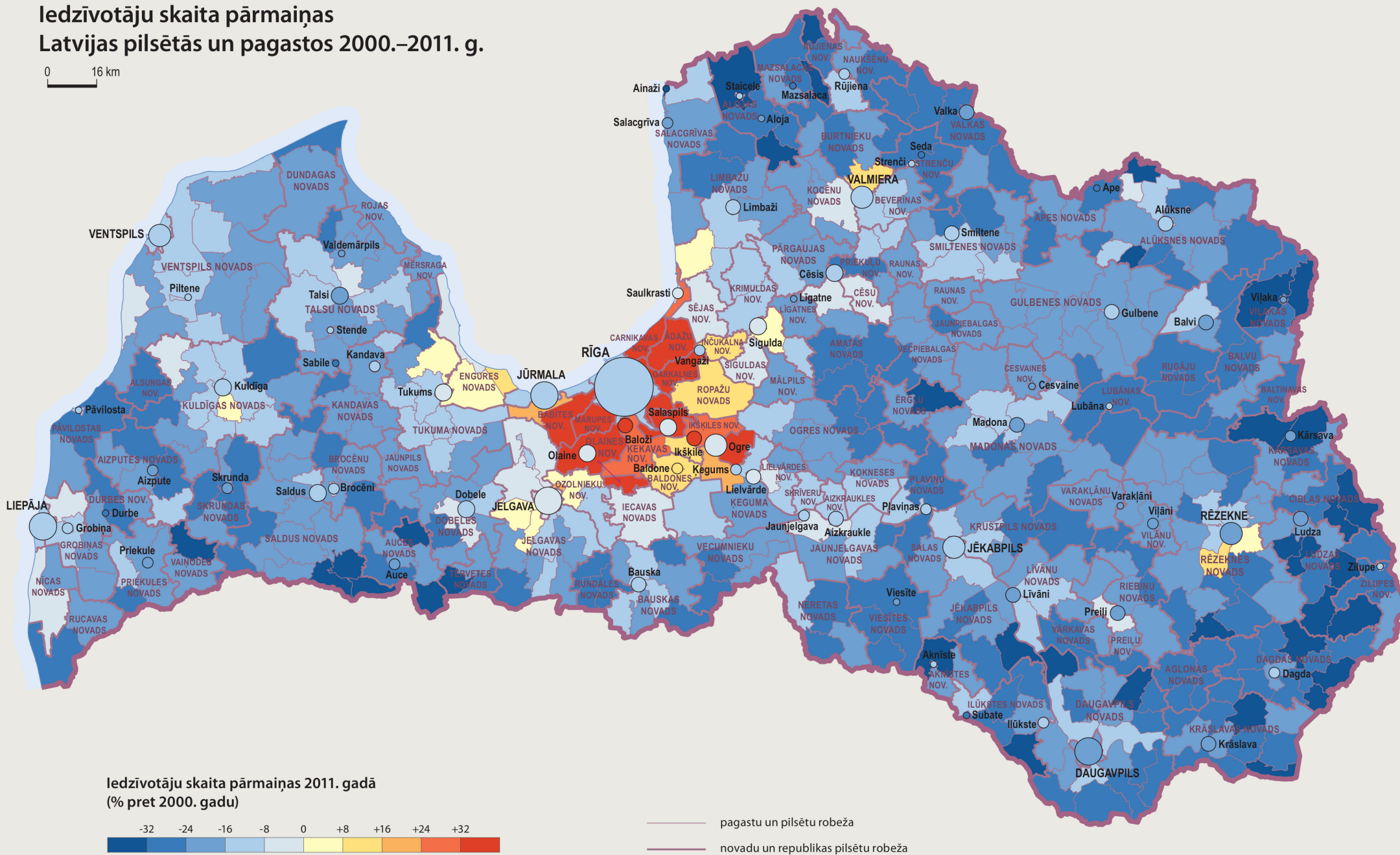
PMPL iedzīvotāju reģistra dati neatspoguļo faktisko situāciju, jo tajos ir iekļauti tie Latvijas iedzīvotāji, kuri ir emigrējuši, bet nav paziņojuši PMLP jauno dzīvesvietu ārzemēs. CSP dati rāda, ka Latvijā 2014. gada jūlijā dzīvoja 1,996 miljoni iedzīvotāju, bet iedzīvotāju reģistra datos Latvijas iedzīvotāju kopskaits joprojām ir 2,173 miljoni jeb daudz vairāk nekā 2011. gadā konstatēja tautas skaitīšana. Vēl papildus jāatzīmē iedzīvotāju reģistra konstatētā neatbilstība – bērni vecumā no 1 līdz 3 gadiem reģistrā skaitās par 1,7 tūkstošiem vairāk nekā to vispār Latvijā piedzima. Ja izmanto PMPL iedzīvotāju reģistra datus, tad iznāk, ka visaktīvākie imigranti no visām vecumgrupām ir tieši šie zīdaiņi, turklāt vieni paši bez vecākiem. To var izskaidrot ar faktu, ka ārzemēs dzīvojošie jaunie vecāki gadu vai divus pēc bērna piedzimšanas tos reģistrē savā iepriekšējā dzīvesvietā Latvijā, kaut faktiski nedz paši, nedz arī bērni Latvijā nedzīvo. Kā zināms, ārpus Latvijas, īpaši Lielbritānijā un Īrijā, ik gadu piedzimst vismaz 10% visu pasaules jaundzimušo Latvijas pilsoņu.

Ņemot vērā iepriekš uzskaitītās problēmas, kā arī to, ka periods starp 2000. gada un 2011. gada tautas skaitīšanām ietvēra gan nosacītās labklājības, gan smagākos ekonomiskās krīzes gadus, kas ietekmēja kā migrācijas, tā dzimstības rādītājus (minimums un maksimums), ir pamats uzskatīt, ka šis periods ir pietiekami reprezentabls, lai to izmantotu nākotnes prognozēm, ar nosacījumu, ka tas tiek koriģēts ar iedzīvotāju skaita pieauguma (samazinājuma) intensitātes izmaiņu koeficientu, kas iegūts, veicot iespējami rūpīgu analīzi par Latviju kopumā.

Šajā prognozē ir izmantota arī EUROSTAT pamatotā pieeja iedzīvotāju skaita prognozēšanai 2020. gadam un 2030. gadam Latvijai kopumā. Tas nozīmē, ka Latvijas iedzīvotāju kopējais skaits tiek prognozēts, ņemot vērā pārmaiņas (arī pārmaiņu dinamiku) iedzīvotāju dzimumvecumstruktūrā, dzimstībā, fertilitātē, mirstībā (t.sk. zīdaiņu mirstībā), migrācijā, ekonomiskajā izaugsmē un citos rādītājos.

iedzīvotāju skaita pārmaiņas Latvijas pilsētās un pagastos 2000.–2011. g.

0 16 km



Pašreizējā situācija

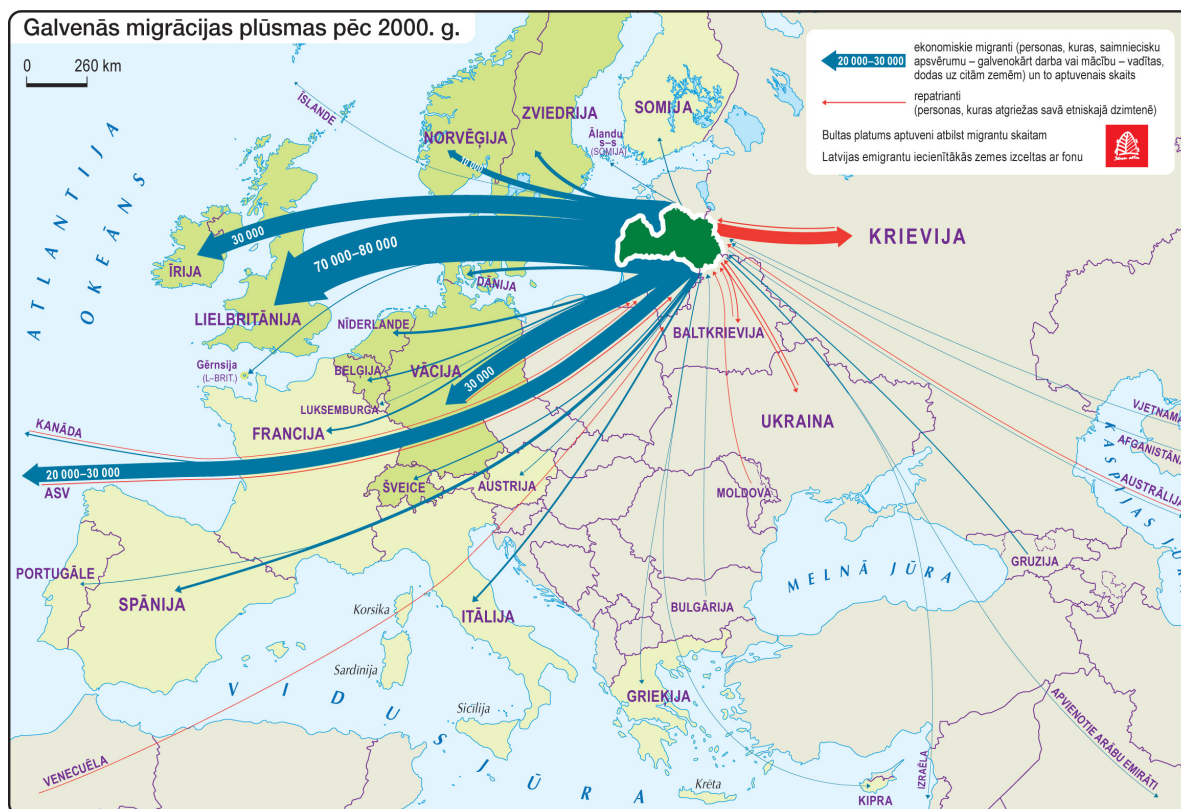
Laika posmā no 2000. līdz 2015. gadam iedzīvotāju skaits Latvijā turpināja samazināties (sk. 2. att.), iedzīvotāju kopskaitam sarūkot par 17% jeb 396 tūkstošiem. Šī rādītāja ziņā Latvija kopā ar Lietuvu ieņem pēdējās pozīcijas Eiropas Savienībā. 2014. gadā pirmo reizi pēc 60 gadu pārtraukuma (kopš 1954. gada) Latvijas iedzīvotāju skaits noslīdēja zem divu miljonu atzīmes (sk. 4. att.). Pēc jaunākajām publicētajām CSP ziņām arī no 2014. līdz 2015. gadam Latvijas iedzīvotāju skaits turpināja sarukt, samazinoties par 15 372.

2014. gada laikā Bauskas novadā iedzīvotāju skaits samazinājās par 307 cilvēkiem jeb par 1,25%. Tas nozīmē, ka Bauskas novadā iedzīvotāju skaits pašlaik samazinās 1,25 reizes straujāk nekā vidēji Latvijā.

Iedzīvotāju skaits Latvijā pieaug tikai dažos Pierīgas novados, taču ne tādā mērā, ka tas spētu kompensēt iedzīvotāju skaita samazinājumu Rīgā. No tā izriet, ka **lielās emigrācijas** (sk. 3. att.) un zemās dzimstības dēļ iedzīvotāju skaits turpina samazināties pat saimnieciski vispievilcīgākajā Latvijas daļā – Rīgas aglomerācijas kodolā.

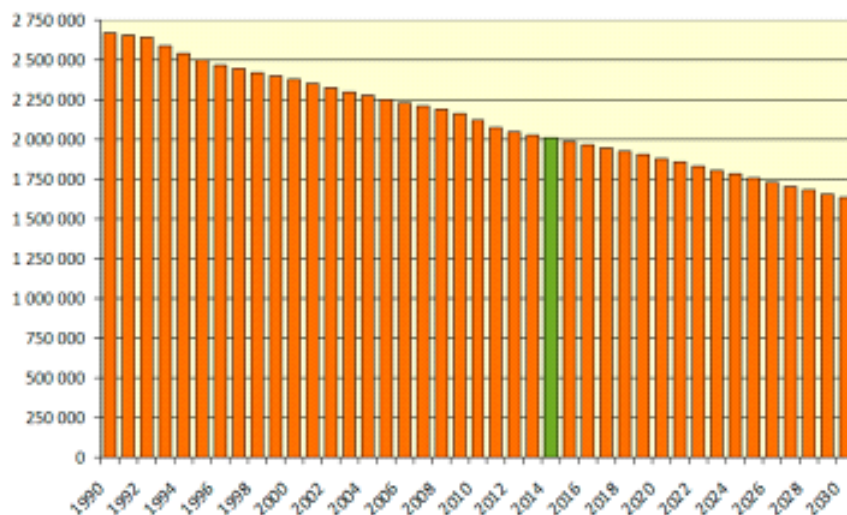
Uz šī fona situācija iedzīvotāju skaita izmaiņu ziņā Bauskas novadā, lai gan sliktāka nekā valstī vidēji, tomēr ir labāka nekā lielākajā daļā Latvijas teritorijas.

3. att.

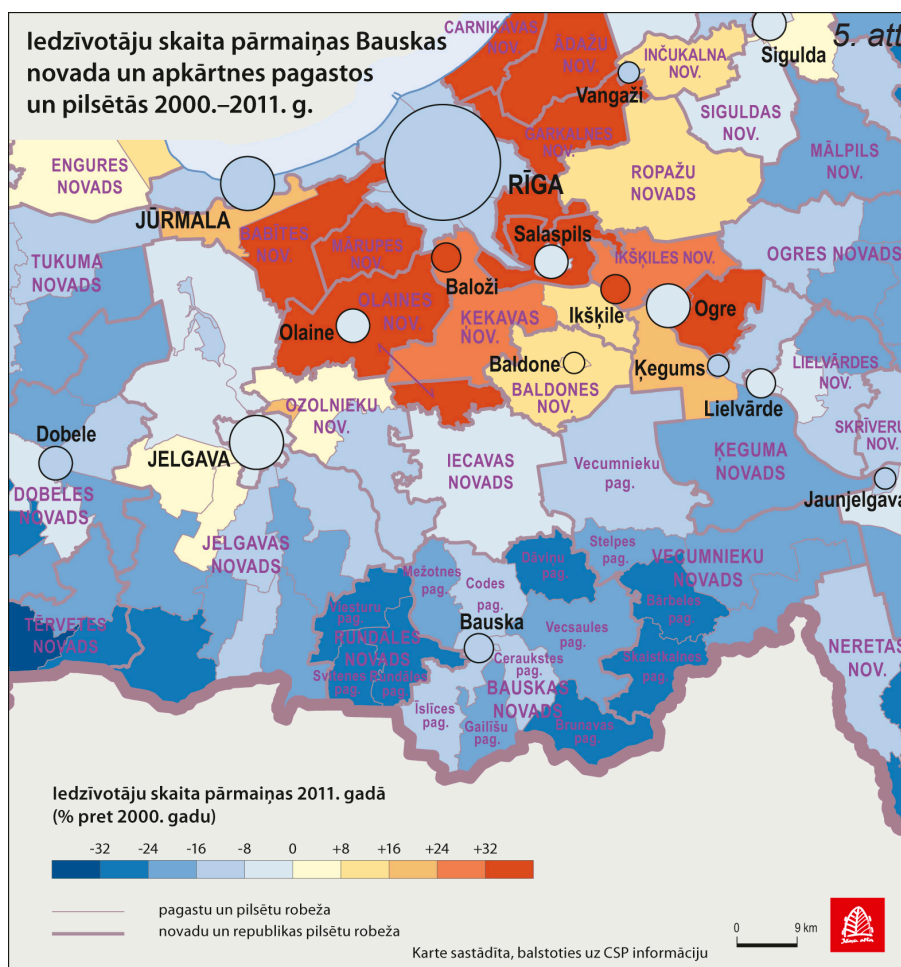


Latvijas iedzīvotāju skaita dinamika kopš 1990. gada un prognoze līdz 2030. gadam

4. att.



Ar 24 308 iedzīvotājiem 2015. gada 1. jancārī (pēc CSP datiem) Bauskas novads ierindojās 12. vietā starp Latvijas pašvaldībām un 5. vietā starp novadiem. Pēc ledzīvotāju reģistra datiem 2016. gada 1. janvārī Bauskas novadā bija 25 613 iedzīvotāji, tomēr, kā jau tika norādīts iepriekš, šis skaitlis no patiesā novadā dzīvojošo skaita varētu atšķirties pat par 10%.



5. att.

Bauskas novada teritorijā vērojamas ievērojamas atšķirības iedzīvotāju skaita izmaiņu ziņā dažādās novada daļās. Ņemot vērā, ka pašreizējais administratīvais iedalījums neatspoguļo Bauskas pilsētas ietekmes teritoriju (tai tuvāka ir bijušā Bauskas rajona teritorija), ziņojuma turpinājumā tiks skarti arī kaimiņnovados ietilpstošie pagasti.

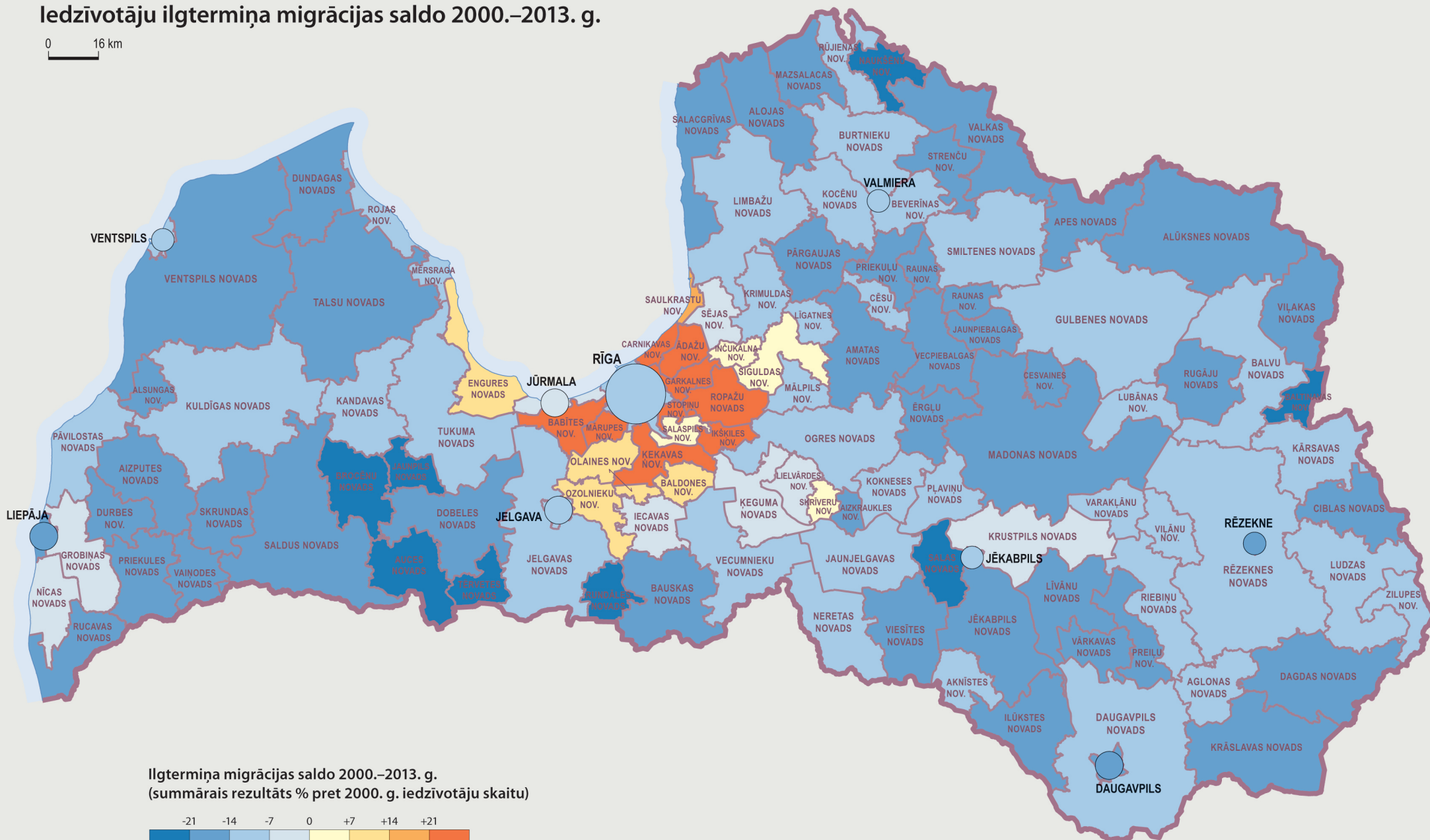
Tendences, kas vērojamas periodā starp divām pēdējām tautskaitēm (2000. un 2011. gadā; sk. 5. att.) liecina, ka **vislēmāk iedzīvotāju skaits samazinājies abās Rīgai tuvākajās teritorijās – Iecavā (-3,3%) un Vecumniekos (-8,1%)**. Salīdzinoši ne tik liels samazinājums skāris arī Bausku (-12,3%) un tās tuvāko apkārtni – Cerauksti (-9,3%), Codi (-13,8%), Īslīci (-15,5%) un Vecsauli (-16,1%). Tajā pašā laikā visi **pārējie bijušā Bauskas rajona pagasti apskatāmajā periodā zaudējuši vairāk nekā piektdaļu iedzīvotāju, bet tādi pagasti kā Dāviņi (-29,7%), Viesturi (-27,3%), Svitene (-27,2%), Rundāle (-25,2%) un Brunava (-24,9%) pat ceturtdaļu iedzīvotāju**. Zīmīgi, ka šie rādītāji skaidri iezīmē likumsakarību – jo tālāk no Rīgas vai Bauskas, jo straujāk sarūk iedzīvotāju skaits.

Vēl izteiktāka šī likumsakarība, tikai attiecībā uz novietojumu pret Rīgu, parādās, analizējot iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas rādītājus (laika posmā no 2000. līdz 2013. gadam; sk. 6. att.). Iecavas novads šajā laikā migrācijas rezultātā zaudējis tikai 4,5% iedzīvotāju, bet Vecumnieku – 12,6%, Bauskas – 14,8%, bet Rundāles novads – 21,3%.

Iedzīvotāju pārvietošanās no perifērijas uz ekonomiskās aktivitātes centriem, kas parasti aptver lielpilsētas, ir raksturīga mūsdienu sabiedrībai visā pasaulē. Iedzīvotāju koncentrācija vietās, kur karjeras izaugsmes iespējās labākas, ir likumsakarīga, taču jāņem vērā, ka pēc iestāšanās Eiropas Savienībā un atveroties vienotajam Eiropas darba tirgum Latvijas attīstības centri pakļauti sīvai konkurencei par migrantu piesaisti ar attīstītāko valstu attīstības centriem, vairākumā gadījumu zaudējot tiem. Vienīgais izņēmums ir Rīga, kas, būdama Baltijas metropole, vēl spēj piesaistīt daļu potenciālo emigrantu.

Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas saldo 2000.–2013. g.

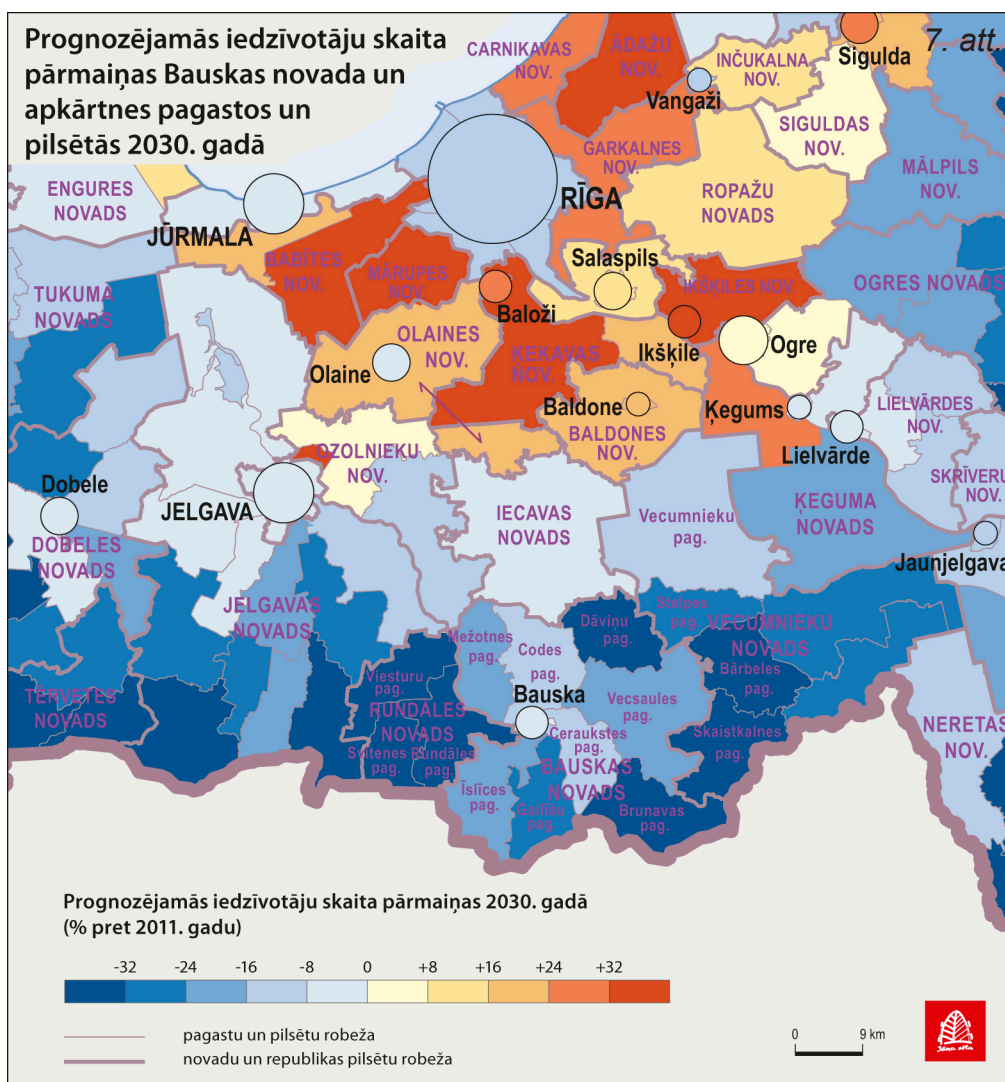
0 16 km



Prognozes 2030. gadam

Ņemot vērā to, ka mūsdienu sabiedrība, pateicoties joprojām augošajām iedzīvotāju pārvietošanās iespējām (gan iekšzemes, gan starptautiskajām), kļūst aizvien mobilāka, **Latvijas apstākļos arī nākotnē jārēķinās ar migrācijas plūsmu noteicošo ietekmi uz iedzīvotāju skaita pārmaiņām, dzimstības un mirstības rādītājiem paliekot otrajā plānā.**

Ņemot vērā to, ka iedzīvotāju labklājība pieaugs, emigrācijas tendences nākotnē, visdrīzāk, turpinās lēnām samazināties – par aptuveni 10% gadā. Taču diez vai tā kļūs daudz mazāka par 10 000 emigrantu arī 2020. gadā. Drīzāk tai būs tendence nostabilizēties tuvu šim apjomam. Vēl grūtāk ir prognozēt imigrācijas tendences – tās ir atkarīgas no daudz un dažādiem neparedzamiem apsvērumiem. Taču ilgākā laika posmā imigrācijai nenovēršami būs tendence pakāpeniski pieaugt, pārsniedzot 10 000 imigrantu gadā jau pirms 2020. gada. Šis skaitlis iekļauj gan Latvijas pilsoņu reemigrāciju, gan arī jaunu



ārzemnieku ieceļošanu. Tomēr lielākā daļa reemigrantu, tāpat kā imigrantu, visticamāk, apmetīsies uz dzīvi Rīgā vai tās tuvumā. Bauskai kā Rīgas aglomerācijas perifērijai šajā ziņā, protams, ir labākas izredzes nekā tai Latvijas teritorijas daļai, kas atrodas ārpus Rīgas aglomerācijas. Tāpat Bauskas priekšrocība salīdzinājumā ar apkārtējiem pagastiem ir neapšaubāmais apkārtējā reģiona, kas bez Bauskas novada aptver arī Rundāles un lielāko daļu Vecumnieku novada, attīstības centra statuss.

Minētais ļauj prognozēt Bauskai līdz 2030. gadam salīdzinoši nelielu (Latvijas apstākļiem) iedzīvotāju skaita samazinājumu (līdz -8% salīdzinājumā ar 2011. gadu; sk. 7. att.). Līdzīgs vai nedaudz mazāks samazinājums bijušā Bauskas rajona teritorijā varētu būt tikai Rīgai tuvākajā Iecavas novadā. Mērens iedzīvotāju skaita samazinājums (līdz -16%) prognozējams Codes, Ceraukstes un Vecumnieku pagastos. Tajā pašā laikā citos Bauskas apkārtnes pagastos iedzīvotāju skaita samazinājums, visticamāk, būs tuvs Latvijas vidējiem rādītājiem (Vecsaulē, Mežotnē, Īslīcē -16% līdz -24%), bet perifērijā šie rādītāji būs daudz nelabvēlīgāki. **Rundāles novads, kā arī Brunavas, Skaistkalnes un Bārbeles pagasti līdz 2030. gadam salīdzinājumā ar 2011. gadu varētu zaudēt vēl trešdaļu iedzīvotāju.**

Skolas vecuma bērnu skaita prognoze 2020. gadam paredz, ka bērnu kopējais skaits Latvijā mazliet pieaugs no pašreizējiem 222 tūkstošiem līdz 226 tūkstošiem jeb par nepilniem 2%. Savukārt pēc 2024. gada noritēs visai strauja skolas vecuma bērnu skaita samazināšanās, sasniedzot 212 tūkstošus 2030. gadā. Bauskas gadījumā hronoloģiski šī tendence varētu būt līdzīga, ņemot vērā sagaidāmo vēl lielāko apkārtnes iedzīvotāju koncentrāciju Bauskā, tādējādi kopumā ļaujot Bauskai šajā ziņā turēties nedaudz virs Latvijas caurmēra līmeņa. Tajā pašā laikā **straujāks skolas vecuma bērnu samazinājums gaidāms Rundāles novadā, kā arī Bauskas un Vecumnieku novada perifērijas pagastos.**

Vēl viens demogrāfijas izaicinājums, ar ko jārēķinās, plānojot Latvijas (arī Bauskas novada) attīstību turpmākajiem 15 gadiem, ir gaidāmais pusotrkārtīgais pensijas vecuma iedzīvotāju skaita pieaugums attiecībā pret iedzīvotājiem darbspējas vecumā.

Tautsaimniecības konteksts

Kā jau minēts ziņojuma iepriekšējās nodaļās, galvenais faktors, kas nosaka iedzīvotāju skaita samazināšanos Latvijā, ir emigrācija. Eiropas Savienības attīstītāko valstu darba tirgus atvēršana izraisījusi plašu darbaspējas vecuma iedzīvotāju emigrācijas vilni, kas maksimumu sasniedza saimnieciskās lejupslīdes laikā 2009.–2010. gadā. Lai arī mērena ekonomiskā izaugsme Latvijā vērojama kopš 2011. gada, emigrācija turpinās un, **kamēr Latvijas tautsaimniecības efektivitātes rādītāji būtiski atpaliks no Eiropas vidējiem rādītājiem, darbaspējīgo iedzīvotāju aizbraukšana turpināsies.** Lai arī Latvija jau daudz paveikusi valsts konkurētspējas stiprināšanā, tomēr 2016. gadā pēc pasaules konkurētspējas indeksa (*The Global Competitiveness Index*) tā bija tikai 19. vietā starp 28 Eiropas Savienības valstīm (salīdzinājumam: Igaunija bija 12., bet Lietuva – 15. vietā).

Arī pēc iekšzemes kopprodukta uz vienu iedzīvotāju, pat rēķinot pēc pirktspējas paritātes, Latvija Eiropas Savienībā joprojām (2015. g.) bija tikai 25. vietā, bet Igaunija un Lietuva pakāpušas jau attiecīgi uz 19. un 20. vietu.

Vispopulārākais indekss, ko pēdējā laikā izmanto, lai raksturotu valstu attīstības līmeni (ņem vērā gan iedzīvotāju ienākumu, veselības aprūpes, izglītības, kā arī nevienlīdzības līmeni), ir Tautas attīstības indekss (*Human Development Index*). Diemžēl arī šajā ziņā, ieņemot 26. vietu ES, Latvija ievērojami atpaliek gan no Igaunijas (16. vieta), gan Lietuvas (22. vieta). Atpaliecība no kaimiņvalstīm galvenokārt skaidrojama ar reformu vilcināšanu, kā arī augstāku ēnu ekonomikas un korupcijas līmeni nekā kaimiņvalstīs. Diemžēl tas rezultējas arī tādā izpausmē, ka Latvijas tautsaimniecībā darba ņēmējiem ir daudz grūtāk atrast labi atalgotu darbu nekā Lielbritānijā vai Zviedrijā, kur uz vienu strādājošo tiek radīta vismaz 2 reizes lielāka pievienotā vērtība. **Zemā tautsaimniecības produktivitāte, kur preču un pakalpojumu konkurētspēja tiek balstīta galvenokārt uz “lētu” darbaspēku, emigrācijas formā pavērsusies pret Latvijas valsti un kļuvusi par nopietnu draudu tās attīstībai.** Galvenie cēloņi šādai situācijai ir vairāki, turklāt tie cits citu ļoti cieši ietekmē. Šajā ziņojumā apskatīsim tikai tos faktorus, kam ir tieša vai netieša saistība ar izglītības tīkla reformu Latvijā.

Nepietiekamā ražošanas un pakalpojumu koncentrācija

Jo mazāks apkalpoto personu skaits vai saražoto preču vērtība uz vienu nodarbināto, jo lielāka sniegtā pakalpojuma vai saražotās preces pašizmaksa, jo mazāka iespēja atlicināt resursus jaunu tirgu apgūšanai un inovācijām.

Tā kā tirgus ekonomikā galvenais attīstības dzinējspēks ir konkurence, tad precēm un pakalpojumiem ar augstu pašizmaksu, ja vien tie nav īpaši kvalitatīvi vai ekskluzīvi pakalpojumi, par kuriem klients ir gatavs maksāt paaugstinātu cenu, ilgtermiņā nav perspektīvas, jo tos izkonkurēs lētākas un kvalitatīvākas preces un pakalpojumi. Tas

attiecas arī uz subsidētajām precēm un pakalpojumiem, kuru ilgtspēja ir atkarīga no tiem pašiem faktoriem, tikai sekas iestājas ar nobīdi laikā, kuru lielums atkarīgs no subsidētāja finanšu resursiem vai reaģēšanas spējas.

Lai veiksmīgāk konkurētu un attīstītos situācijā, kad tirgus ir piesātināts ar globālo ražotāju piegādātajām precēm un pakalpojumiem, uzņēmējiem nākas kāpināt efektivitāti, arvien vairāk specializējoties un mērķtiecīgi koncentrējot resursus savas konkurētspējas paaugstināšanai konkrētajā tirgus nišā. Ļoti liela nozīme ekonomikas izaugsmē ir finanšu resursu un investīciju pieejamībai.

Latvija ir neliela valsts ar nelielu tirgus ietilpību, tādēļ tiem Latvijas uzņēmumiem, kas spējuši izlauzties eksporta tirgos, ir lielākas izaugsmes iespējas, gan kāpinot apgrozījumu, gan piesaistot investīcijas attīstībai, gan nodrošinot darbiniekiem konkurētspējīgu atalgojumu. Taču, lai ienāktu investīcijas un šādi uzņēmumi veiksmīgi attīstītos, ir nepieciešams:

- 1) kvalificēta darbaspēka rezerves, kas spēj apkalpot vismūsdienīgākās ražošanas iekārtas;
- 2) ērta piekļuve starptautiskajiem loģistikas tīkliem, kas nodrošina ātru un drošu preču plūsmu globālajā tirgū;
- 3) atbilstošas kvalitātes un pietiekami daudzveidīgu pakalpojumu ērta pieejamība un infrastruktūras esamība, kas rada labvēlīgus apstākļus uzņēmuma ikdienas funkcionēšanai;
- 4) iespēja ātri risināt birokrātisko procedūru jautājumus.

Nemot vērā, ka Latvijā šādus apstākļus atbilstoši attīstītas valsts standartiem pašlaik iespējams nodrošināt tikai Rīgā vai tiešā tās tuvumā, tad starptautisko investīciju un biznesa koncentrācija šeit liekas vairāk nekā loģiska.

Tomēr, neraugoties uz minēto, Rīga, par pārējo Latvijas teritoriju nemaz nerunājot, nevar lepoties ar apjomīgu investīciju piesaisti. Ārvalstu investīciju plūsmas parasti pāriet garām Latvijai. Eiropas Savienības valstu vidū gan pēc piesaistīto ārvalstu investīciju kopapjoma, gan rēķinot uz vienu iedzīvotāju Latvija tradicionāli ieņem vietu saraksta lejasgalā. Minēto iemeslu vidū biežāk ir nelielais tirgus, nepietiekamas kvalificēta darbaspēka rezerves, nesakārtota tiesiskā vide investīciju aizsardzībai, augstais ēnu ekonomikas īpatsvars, kā arī joprojām augstais birokrātiskais slogs.

Uzskaitītos negatīvos faktorus diemžēl joprojām nespēj pārmākt tādas Latvijas priekšrocības kā izdevīgais ģeogrāfiskais stāvoklis, salīdzinoši attīstītā transporta infrastruktūra ar lielāko Baltijas valstu lidostu, ātrais internets, lētie resursi (zeme, darbaspēks), nepiesārņotā vide u.c.

Diemžēl tā ir realitāte, ar ko nevaram nerēķināties, un vienīgā iespēja to mainīt – celt valsts konkurētspēju, veicot uz efektivitātes paaugstināšanu orientētās reformas.

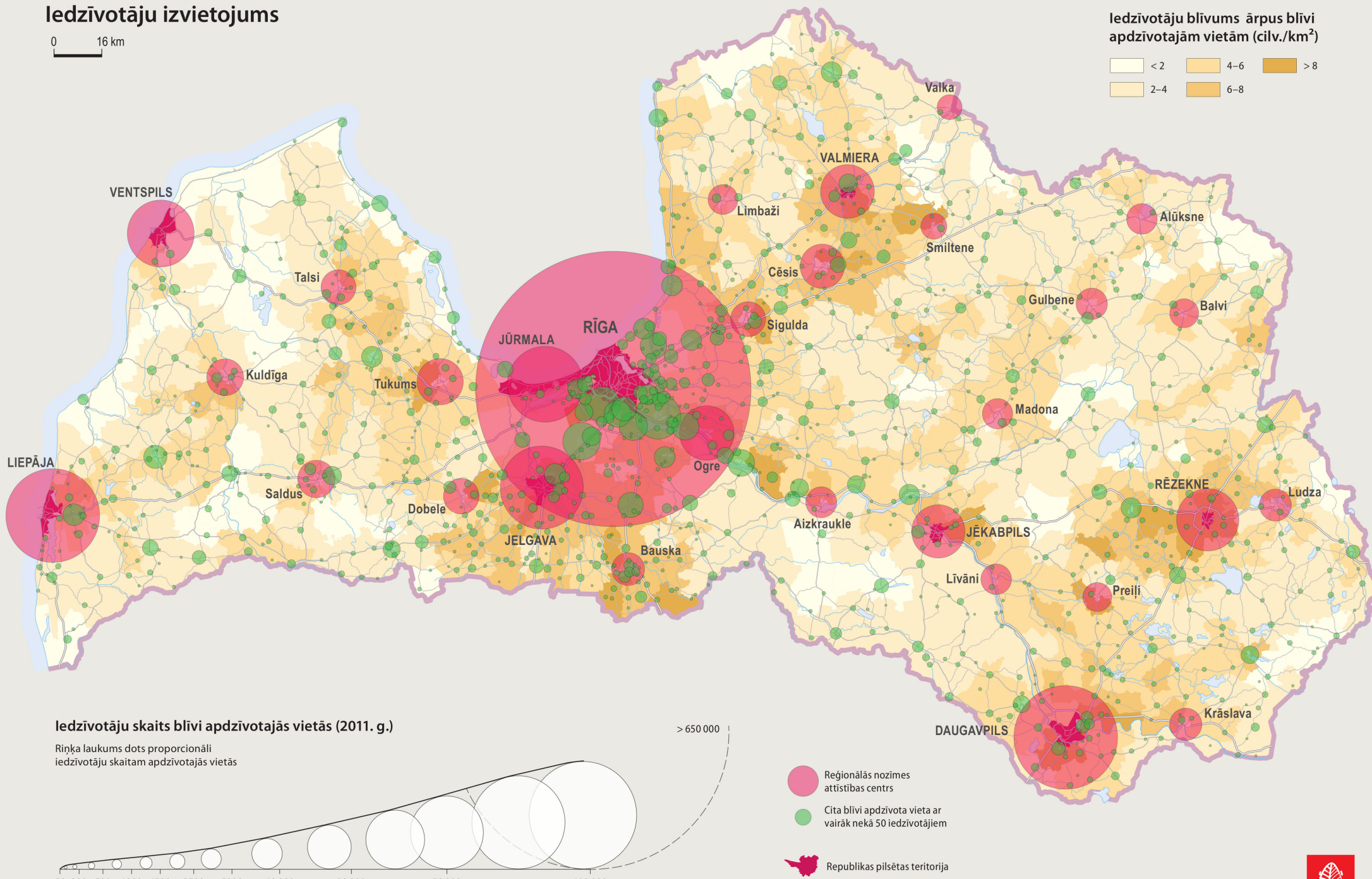
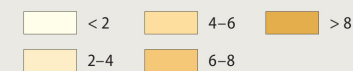
Bauskas galvenās priekšrocības – Rīgas relatīvais tuvums (sk. 8. att.), novietojums pie Baltijas valstu galvenās tranzītmagistrāles, kā arī salīdzinoši attīstītais agrorūpnieciskais komplekss. Mazākā mērā – bagātīgais kultūrvēsturiskais mantojums. Racionāli apsaimniekojot esošos resursus, minētās priekšrocības varētu kalpot par labu pamatu Bauskas mērenai izaugsmei. Jau tagad absolūtais vairākums novada ekonomisko aktivitāšu koncentrēts Bauskā vai tās tuvākajā apkārtnē (funkcionālajā teritorijā). **Par Bauskas funkcionālo teritoriju** šajā gadījumā uzskatīta blīvāk apdzīvotā teritorija 5 km rādiusā ap pilsētas centru – no Ziedoņiem rietumos, līdz Likverteniem austrumos (sk. 9 att.). Šajā teritorijā koncentrēti 58% novadā deklarēto iedzīvotāju jeb 15,5 tūkstoši kopā ar piegulošo Rundāles novada daļu Lepšām, Saulaini un Ziedoņiem. Pēc *Karšu izdevniecības Jāņa sēta* aprēķiniem, šajā nelielajā teritorijā tiek radītas trīs ceturtdaļas no Bauskas novadā ģenerētās nosacītās pievienotās vērtības (tajā ietverta visu uzņēmumu ar apgrozījumu virs 150 000 EUR 2014. gada algu fonda ar nodokļiem, peļņas pirms ārkārtas posteņiem un nolietojuma kopsumma, kas attiecināma uz teritorijā darbojošos uzņēmumu vietējām vienībām; sk. 10 att.), kas veido 52,8 miljonus EUR. Lietojot fizikas terminoloģiju, citos centros 35 km rādiusā kritiskā masa – iedzīvotāju un dzīvotspējīgu uzņēmumu skaits – nav pietiekama, lai veidotos ekonomiskās izaugsmes puduri. Vienīgais izņēmums ir Iecava ar nepilniem 6 tūkstošiem iedzīvotāju un 19,2 miljonu EUR pievienoto vērtību, tomēr atšķirībā no Bauskas tās reģionālā ietekme ir daudz mazāka. **Iecava ir saimnieciski rosīgs Rīgas satelīts, kur izvietojies Latvijas lielākais olu ražošanas komplekss,** kā arī daudzi citi veiksmīgi uzņēmumi. Tā ir Bauskai tuvākā vieta ar dzīvotspējīgu vidusskolu un kopš 2016. gada arī jaunu mākslas un mūzikas skolu.

Ārpus šiem centriem darba ņēmējiem jārēķinās ar ļoti ierobežotu darba vietu piedāvājumu, galvenokārt lauksaimnieciskajā ražošanā un kūdras ieguvē, kas, konkurētspējīgiem uzņēmumiem modernizējoties, kļūs vēl mazāks. Tāpat jārēķinās ar faktu, ka, pieaugot darba samaksai, celsies arī kvalifikācijas prasības darbiniekiem. Ņemot to vērā, ārpus šiem centriem dzīvojošajiem darba ņēmējiem jārēķinās ar neizbēgamo ikdienas braukāšanu uz tuvākajiem saimnieciskās rosības puduriem – Bausku, Iecavu, Jelgavu vai Rīgu. Īstermiņā tas būs izdevīgāk, nekā dzīvot bez darba, tomēr, kā rāda pieredze, ilgtermiņā iedzīvotāji cenšas pārcelt savu dzīvesvietu tuvāk darba vietai. Likumsakarīga ir arī daudz lielāka pakalpojumu klāsta pieejamība saimnieciski rosīgajos centros, kas būtiski paaugstina to iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

Ņemot vērā minēto, politiķu un ierēdņu uzdevums būtu daudz aktīvāk ārpus saimnieciskās rosības centriem dzīvojošajiem ekonomiski neaktīvajiem vai pašpatēriņam ražojošajiem iedzīvotājiem skaidrot tautsaimniecības attīstības tendences un nenodarboties ar populismu, maldinot šo teritoriju iedzīvotājus ar nepamatotiem solījumiem par mistiskām investīcijām vai darba vietu rašanās iespējām. Tā vietā būtu jādomā par racionālas sabiedriskā transporta sistēmas attīstību, lai perifērijā dzīvojošie ērti varētu nokļūt saimnieciski rosīgajos centros. Tajos pašos vai līdzīgos maršrutos organizētie skolēnu pārvadājumi neveicina sabiedrisko pārvadājumu dzīvotspēju. Ne mazāk svarīgi būtu pašvaldības līmenī radīt atbalsta instrumentus (nodokļu atlaistu u.c. veidā) iedzīvotājiem, kas pārceļas no perifērijas uz saimnieciskās rosības centriem.

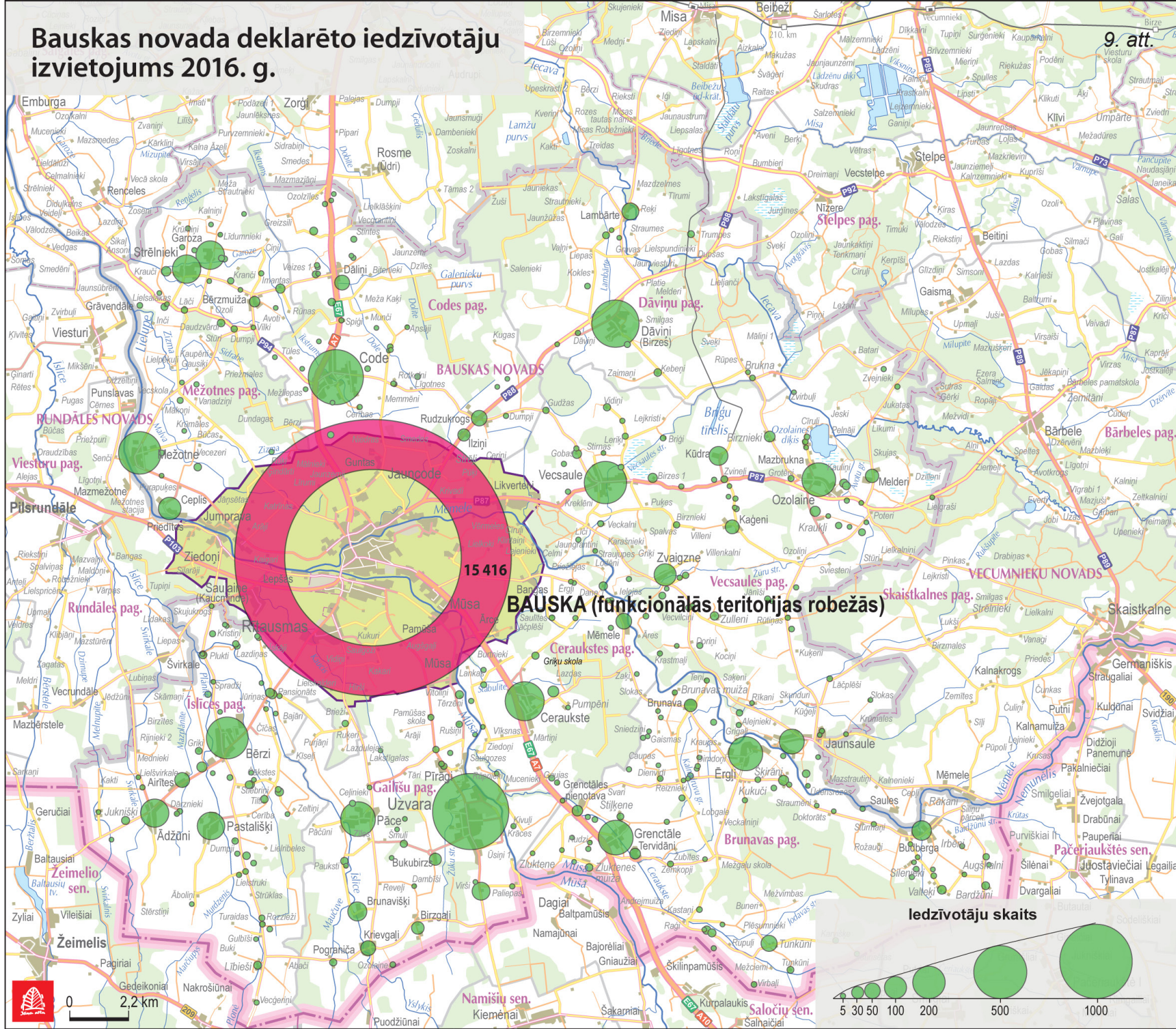
Iedzīvotāju izvietojums

0 16 km

Iedzīvotāju blīvums ārpus blīvi
apdzīvotajām vietām (cilv./km²)

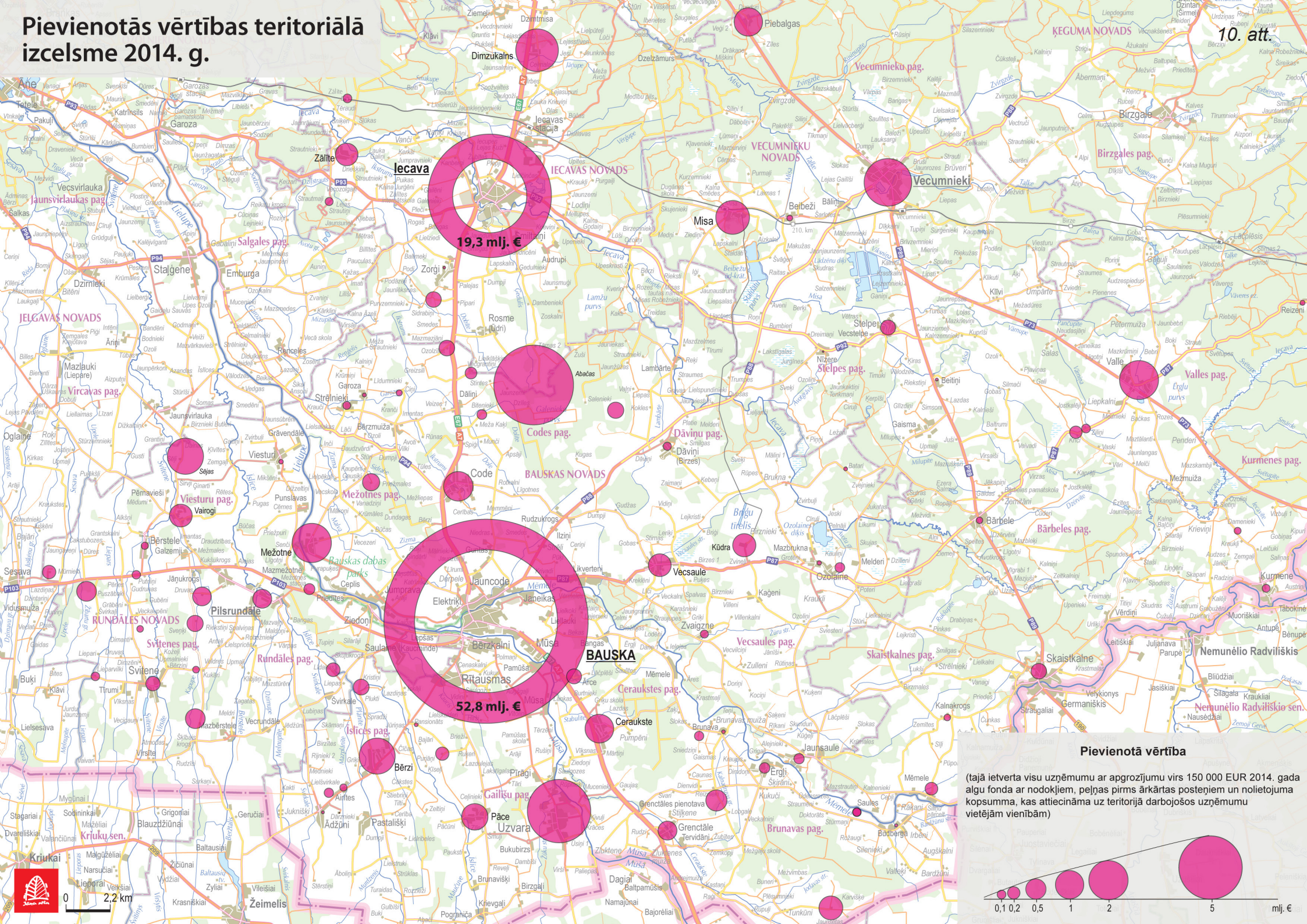
Bauskas novada deklarēto iedzīvotāju izvietojums 2016. g.

9. att.



Pievienotās vērtības teritoriālā izcelsme 2014. g.

10. att.



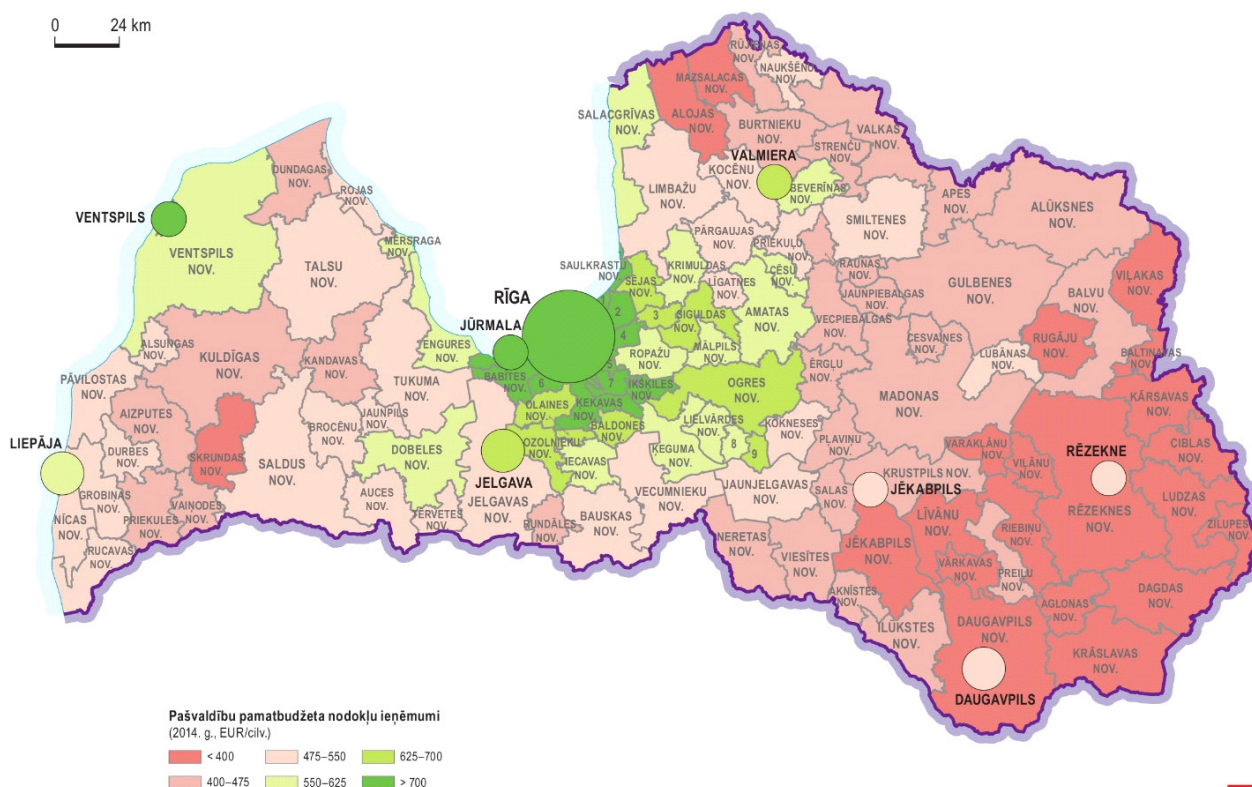
Konkurence starp pašvaldībām

Konkurence starp pašvaldībām gan par nodokļu maksātāju, gan investoru piesaisti mūsdienā Latvijā kļuvusi par neatņemamu ikdienas sastāvdaļu. Turīgās pašvaldības, būdamas pievilcīgākas gan investoriem, gan iedzīvotājiem, šajā konkurencē, protams, uzvar. Arī neraugoties uz finanšu izlīdzināšanas pasākumiem, plaša starp turīgajām un mazāk turīgajām pašvaldībām nemazinās, jo lielā daļā pašvaldību trūkst priekšnoteikumu ekonomiskās aktivitātes pieaugumam, un dotācijas šo situāciju nespēj mainīt.

Viens no pašvaldību turības rādītājiem ir pamatbudžeta ieņēmumu apjoms uz 1 iedzīvotāju. Pēc Valsts kases datiem 2014. gadā Bauskas novadā tie bija 527 EUR. Salīdzinājumā ar kaimiņnovadiem (sk. 11. att.) tas bija mazāk nekā Iecavā (598 EUR), bet vairāk nekā Vecumniekos (512 EUR) vai Rundālē (459 EUR). Tas ir ievērojami vairāk nekā, piemēram, Zilupē (280 EUR) vai Riebiņos (283 EUR). Tomēr tas bija ievērojami mazāk nekā Rīgā (822 EUR), par turīgajām Pierīgas pašvaldībām nemaz nerunājot. Zinot šos skaitļus, vieglāk izprast, kādēļ migrācijas plūsmas ir tādas, kādas tās ir.

11. att.

Nodokļu ieņēmumi



Šā brīža vispārējās izglītības finansēšanas modelis “nauda seko skolēnam” radījis asu, dažkārt neproduktīvu konkurenci arī par skolēnu piesaisti. Bieži vien ar bezmaksas autobusiem skolēni tiek nogādāti nevis tuvākajā skolā vai skolā ar kvalitatīvāko izglītības piedāvājumu, bet atbilstošās pašvaldības skolā, pat ja tā atrodas tālāk. Analizējot pieejamo informāciju par skolēnu plūsmu starp pašvaldībām, esam noskaidrojuši, ka 2015. gadā Bauskas novadā mācījās 198 citās pašvaldībās deklarētie, bet 244 Bauskas novadā deklarētie mācījās citu pašvaldību izglītības iestādēs. Visticamāk, ne visi skolēni dzīvo deklarētajās adresēs, tomēr saldo starp citās pašvaldībās un Bauskas novadā izglītojamajiem situāciju varētu raksturot diezgan precīzi. Analizējot saldo rādītājus, jāsecina, ka Rīgas skolās mācījās par 72 baukšķeniekiem vairāk nekā rīdzinieku Bauskā. Vēl būtisks skaits Bauskas novadā dzīvojošo mācījās Jelgavā (saldo – 14 par labu Jelgavai). Savukārt pilnīgi pretēja aina bija vērojama skolēnu kustībā starp Bauskas un Rundāles novadiem (saldo – 57 par labu Bauskai). Šāda situācija ir likumsakarīga, jo skolēnu migrācijas rezultāti atspoguļo izglītības klāsta piedāvājumu – jo plašāks klāsts (Rīga un Jelgava attiecībā pret Bausku un Bauska attiecībā pret Rundāli), jo lielāks izglītības centra pievilksanas spēks.

Atšķirīga ir situācija pirmsskolas vecuma bērnu starppašvaldību plūsmā. Loģiska būtu bērna nonākšana dzīvesvietai tuvākajā bērnudārzā, taču nepietiekamā vietu skaita dēļ Bauskas novada pirmsskolas iestādēs ir izveidojusies situācija, ka saldo par labu Rundāles novada iestādēm bija 87 bērni. Divas trešdaļas no tiem apmeklēja bērnudārzu “Saulespuķe” Bērzkalnos (faktiski Bauskā), pārējie – bērnudārzu “Mārupukīte” Saulainē (sk. 18. att.). Šāda situācija nešķiet ilgtspējīga, tādēļ pašvaldībām būtu jāmeklē risinājums, lai sakārtotu šo jautājumu.

Neefektīvais resursu izlietojums

Latvijas nodokļu maksātāju subsidētais izglītības pakalpojumu tīkls jau vismaz 15 gadus gaida uz reformām. Šajā laikā skolēnu skaits valstī sarucis gandrīz dubultā (sk. 12. att.). Latvijā uz vienu pedagogu ir vismaz divreiz mazāk skolēnu nekā Eiropā vidēji: Latvijā 6 līdz 8 (pēc IZM datiem atkarībā no aprēķinos lietotās metodoloģijas), bet Eiropā ap 15 skolēniem uz pedagogu. Nelielā pedagogu noslodze visbiežāk tiek pamatota ar Latvijas īpašajiem apstākļiem – nelielo apdzīvotības blīvumu. Tomēr tas ir maldīgs arguments, jo Skandināvijas valstis un Igaunija ir vēl retāk apdzīvotas nekā Latvija. Pat Igaunijā, kur, sākoties reformām, situācija bija līdzīga Latvijai, uz vienu pedagogu ir 12 skolēni, kas ir vismaz 1,5 reizes vairāk nekā Latvijā. Fakts, ka gandrīz pusē (48%) Latvijas skolu mācās tikai 14% visu audzēkņu (IZM dati par 2014. gadu), liecina, cik lielā mērā izglītības tīkla reforma ir aizkavējusies.

Arī Bauskas novads šajā ziņā nav izņēmums. IZM dati par 2014./2015. mācību gadu liecina, ka **Bauskas pilsētas skolās mācījās vidēji 10 audzēkņi uz pedagogu, bet novada**

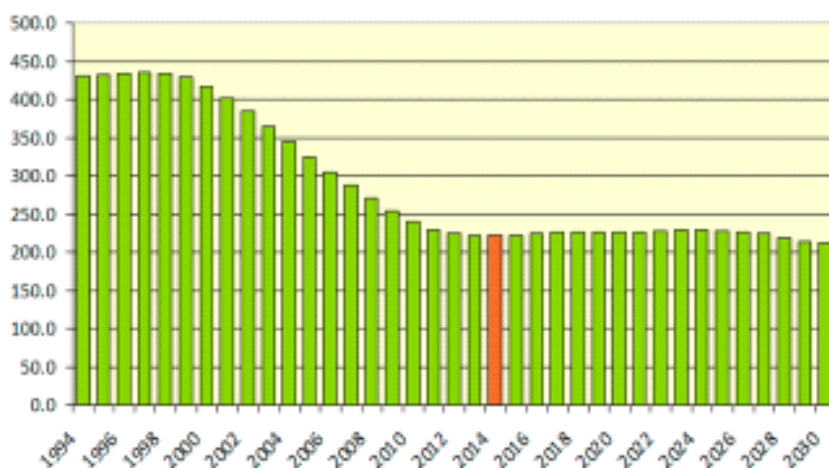
lauku skolās – tikai 5 līdz 7 audzēkņi uz pedagogu. Turklāt tik blīvs skolu tīkls tiek uzturēts pat neraugoties uz to, ka neviena lauku skola novadā neatrodas tālāk kā 15–25 minūšu sasniedzamībā no Bauskas, un tikai Mežgaļu un Ozolaines skolām sasniedzamība ar autotransportu pārsniedz 20 minūšu atzīmi.

Esošā skolu tīkla uzturēšana, rēķinot pret budžeta iespējām, Latvijā izmaksā neproporcionāli dārgi. Tajā pašā laikā trūkst resursu, lai pedagogiem nodrošinātu konkurētspējīgu atalgojumu, bet skolām – mūsdienīgam mācību procesam atbilstošu aprīkojumu. Tā vietā, lai veiktu nepieciešamās reformas, tiek meklēti attaisnojumi esošā tīkla saglabāšanai un prasīts papildfinansējums tā uzturēšanai. Arguments, kas bieži tiek minēts, lai kārtējo reizi atliktu skolu tīkla reformu, ir draudošais bezdarbs un rosības apsīkums konkrētajā pagastā skolas slēgšanas gadījumā. Šī argumenta paudēji gan aizmirst vienkāršo patiesību, ka darbavietas, kas tiek uzturētas par nodokļu maksātāju naudu budžeta iestādēs, nav tautsaimniecības dzinējspēks. Tās var pastāvēt tikai tad, ja tautsaimniecībā pietiekamā apmērā tiek radīta pievienotā vērtība un nodokļu ieņēmumi ir atbilstoši, lai apmierinātu sabiedrības vajadzības, to skaitā izglītības jomā. **Fakts, ka pagastā lielākais darba devējs ir pašvaldība, norāda uz šīs teritorijas nespēju sevi uzturēt, tāpēc pārdomāta un racionāla saimniekošana šādās teritorijās būtu īpaši svarīga.**

Analizējot situāciju Bauskas novadā skolās, jākonstatē, ka 2015. gadā tās bija aizpildītas vidēji tikai par 54% (4769 vietās skolās bija 2575 skolēni). Pustukšas bija visas skolas, izņemot Bauskas sākumskolu. **Dažās skolās aizpildījums bija kritiski zems: Uzvarā 27%, Īslīces un Mežgaļu skolās 46%.**

12. att.

Skolas vecuma bērnu (7–18 gadi) skaita dinamika kopš 1994. gada un prognoze līdz 2030. gadam, tūkstošos.



Viens no būtiskākajiem izglītības iestādes darbības efektivitātes rādītājiem ir izdevumi vienam izglītojamajam mēnesī. Bauskas novada pašvaldības izglītības iestādēs faktiskie izdevumi 2014. gadā vienam izglītojamajam (kopā ar pirmsskolas grupu audzēkņiem) mēnesī ar pašvaldības investīcijām materiāli tehniskās bāzes un infrastruktūras uzlabošanai, atalgojumu pedagogiem un tehniskajam personālam bija: pagastu vidusskolās 287,08 un 210,52 eiro, pagastu pamatskolās no 221,05 līdz 297,52 eiro, Bauskas pilsētas izglītības iestādēs no 137,69 līdz 189,83 eiro. Kā redzam no šiem skaitļiem, **lielākās izmaksas ir izglītības iestādēs ar mazu skolēnu skaitu**. Vienīgi Bauskas Valsts ģimnāzijā, ņemot vērā 2014. gada renovācijā ieguldītos pašvaldības izdevumus, tie bija lielāki – 337,84 eiro.

Izmaksas vienam izglītojamajam nosaka iestādes ēku un infrastruktūras stāvoklis un platība, vietu skaita un reālā bērnu skaita attiecība, kā arī iestādes specifika un īstenojamo izglītības programmu skaits. Noteikti lielāki izdevumi nepieciešami izglītības iestādēm, kas īsteno matemātikas, dabaszinību un tehniska virziena programmas, nodrošinot kvalitatīvi aprīkotus mācību priekšmetu kabinetus un piesaistot profesionālus pedagogus, kā pašreizējā situācijā nebūt nav. Izglītības iestādēm nekonkurētspējīgā atalgojuma dēļ nav iespējams piesaistīt jaunus un talantīgus pedagogus. 1000 EUR pēc nodokļu nomaksas būtu adekvāts atalgojuma līmenis, lai atjaunotu pedagoga profesijas prestižu un konkurētspēju kvalificēto speciālistu darba tirgū, bet, neveicot radikālas reformas, esošajā situācijā tas nav reāli. Arī pašreizējā modelī “nauda seko skolēnam” izglītības iestādēm ar nelielu skolēnu skaitu piešķirtā valsts mērķdotācija pedagogu algām ir nepietiekama, lai nodrošinātu kvalitatīvu mācību procesu. Lai to novērstu, pašvaldība atbilstoši Bauskas novada noteikumiem pārdala saņemto mērķdotāciju starp skolām, un tas notiek uz lielo skolu rēķina.

Jautājums par fizikas, ķīmijas, bioloģijas un ģeogrāfijas neefektīvo apmācību pamatskolās (7.–9. klasē) un nepietiekami aizpildītajās vidusskolās (Īslīces un Uzvaras), kas joprojām tiek uzturētas, ir steidzami jārisina. Nepietiekamais audzēkņu skaits neļauj nokomplektēt vismaz divas paralēlklases (ar humanitāru un eksaktu ievirzi) ar vismaz 20 skolēniem katrā, kas ir minimālie kritēriji, lai atmaksātos organizēt mūsdienīgu izglītības procesu, gan piesaistot (ar adekvātu atalgojumu) talantīgus mācībspēkus, gan nodrošinot atbilstošu mācību aprīkojumu. Dažās skolās (piemēram, Īslīces) ar Eiropas līdzfinansējumu jau ir modernizēti dabas zinātņu kabineti, bet šo rīcību nevar uzskatīt par pārdomātu nepietiekamā skolēnu skaita dēļ. Daudz mērķtiecīgāk šīs investīcijas būtu bijis ieguldīt minētajiem kritērijiem atbilstošajās Bauskas skolās, uz kurām būtu lietderīgi pārcelt novada (arī Rundāles un Skaistkalnes) lauku skolu 7.–12. klašu audzēkņu apmācību. Tādējādi atbilstoši IZM uzstādījumam pakāpeniski ir jāpārveido izglītības sistēma, 7.–9. klašu apmācību no pamatskolām pārceļot uz vidusskolām (providusskolām) un ģimnāzijām (progimnāzijām), tādā veidā radot apstākļus efektīvai un kvalitatīvai fizikas, ķīmijas, bioloģijas un ģeogrāfijas apmācībai.

Bauskas novada vispārizglītojošo izglītības iestāžu izglītojamo skaita proporcija pret pedagogu skaitu 2015. gada 1. septembrī (avots: Bauskas novada pašvaldība)

Iestādes nosaukums	Maksimālais iespējamais izglītojamo skaits iestādē	Skolēnu skaits 1.–12. klasē	Klašu vidējais piepildījums	Skolotāju skaits (pēc personas kodiem)	Skolēnu skaita proporcija pret skolotāju skaitu	Slodze, likmes direktora vietniekiem
Bauskas 2. vidusskola	1000	581	20	52	11,17	2,5
Bauskas pilsētas pamatskola	500	294	17	28	10,5	2
Bauskas sākumskola	400	411	22	40	10,28	2,5
Bauskas Valsts ģimnāzija	600	335	21	39	8,59	3
Codes pamatskola	240	122	14	20	6,1	1
Griķu pamatskola	160	93	13	17	5,47	1
Īslices vidusskola	500	228	19	29	7,86	1,5
Mežgaļu pamatskola	180	82	12	15	5,46	0,5
Mežotnes pamatskola	140	79	10	16	4,94	0,5
Ozolaines pamatskola	150	76	10	14	5,43	0,5
Uzvaras vidusskola	600	163	15	21	7,76	1,5
Vecsaules pamatskola	179 Jaunsauls struktūrvienībā 120	111 kopā ar Jaunsauls struktūrvienību	9	22	5,05	1

Turpinot efektivitātes tēmu, nedrīkst nepieminēt attīstītajās valstīs aizvien pieaugošo ārpakalpojumu lomu. Šāda prakse uzņēmēju vidū tiek pieņemta aizvien plašāk, jo specializēto uzņēmumu pakalpojumi vairākumā gadījumu ir kvalitatīvāki un izmaksā lētāk. Arī skolās (īpaši mazajās) **būtu lietderīgi vairāk izmantot ārpakalpojumus**. Bauskas novada izglītības iestādes ārpakalpojumus jau izmanto ēdināšanā, bet tikpat labi tie var būt telpu apkopšanas pakalpojumi vai skolām tik aktuālie kopēšanas pakalpojumi. Piemēram, augstākā un ekspluatācijā lēto jaunās paaudzes kopētāju Kyocera noma ar visu apkopi izmaksā krietni lētāk nekā savu kopētāju uzturēšana.

Būtisks efektivitātes kāpums iespējams arī telpiskās mobilitātes jautājumu risinājumā. Pašlaik Bauskas novadā, tāpat kā citviet Latvijā, lielu daļu skolēnu pārvadājumu nodrošina pa skolēnu autobusu maršrutiem, kas pārsvarā sakrīt ar sabiedrisko autobusu maršrutiem. Šo paralēlo pārvadājumu sinhronizācija ar ziņojuma ievadā minēto LR Saeimas 2015. gada 17. decembra lēmumu aktualizēta valsts līmenī. Rezultātā būtu jāpanāk paralēlo sabiedrisko pasažieru pārvadājumu optimizācija, kā arī jāievieš stingri kritēriji, kādos gadījumos pašvaldībai būs pienākums nodrošināt skolēnu pārvadājumus.

Pašlaik Latvijā pieņemtā prakse šajā jomā salīdzinājumā ar citām attīstītajām valstīm ir nepamatoti dārna un rocībai neatbilstoša. Apkopojot ASV, Kanādas, Anglijas un Norvēģijas pieredzi, vidējais attālums, kas noteikts, kad valstij un pašvaldībai ir pienākums nodrošināt skolēnam iespēju nokļūt līdz sabiedriskajam transportam vai skolai (ja sabiedriskais transports nav pieejams), ir 3 kilometri (attālums, ejot kājām). Bet Anglijā bērniem

vecumā līdz 16 gadiem noteiktais attālums ir 2 jūdzes. Norvēģijā pašvaldība nodrošina visu to skolēnu nokļūšanu skolā, kuriem pamatskola atrodas tālāk par 4 kilometriem no dzīvesvietas (1. klasē tālāk par 2 kilometriem). Te jāpiebilst, ka visās uzskaitītajās valstīs ienākums uz iedzīvotāju ir krietni augstāks nekā Latvijā, taču tās negrasās mīkstināt ieviestos attāluma kritērijus. Gluži otrādi – lai cīnītos pret mazkustīgo dzīvesveidu, kas raksturīgs attīstīto valstu jaunatnei un izraisa dažādas veselības problēmas, tiek ieviesti atbalsta mehānismi vecākiem, kas veicina bērnu kājām iešanu, slēpošanu vai braukšanu ar velosipēdu.

Darbaspēka kvalifikācija

Tautsaimniecības efektīva funkcionēšana nav iedomājama bez augstas kvalifikācijas darbaspēka līdzdalības. Lai ražotu preces un sniegtu pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību, nepieciešamas prasmes un zināšanas strādāt ar aizvien sarežģītākām iekārtām un programmatūru. Bez labi izglītotiem darbiniekiem nav iespējama inovatīvu produktu radīšana.

Pēc Ekonomikas ministrijas aprēķiniem jau 2020. gadā Latvijas tautsaimniecībā varētu pietrūkt līdz 20 tūkstošiem dabaszinātņu, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT), kā arī inženierzinātņu speciālistu.

Ļoti būtiska loma kvalificēta darbaspēka deficīta un jauniešu bezdarba mazināšanā ir profesionālās izglītības sistēmas reformai un modernizācijai. Pēdējo gadu laikā valsts ir veikusi būtiskas investīcijas, veidojot spēcīgus profesionālās izglītības kompetences centrus (PIKC). Bauskas pusē – Saulainē atrodas gan tikai Kandavas PIKC struktūrvienība, tomēr arī tas ir būtiski. Tā kā par vienu no reformas mērķiem ir izvirzīta profesionālo skolu prestiža celšana jauniešu vidū un audzēkņu īpatsvara palielināšana līdz 50% (uz vidusskolnieku rēķina), Bauskas vidusskolām, prognozējot skolēnu skaitu, ar šādu varbūtību būtu jāreķinās.

Lai nodrošinātu Latvijas tautsaimniecības starptautisko konkurētspēju, viens no svarīgākajiem uzdevumiem, kas jāveic valstī, ir reformas izglītības jomā. Saglabājot ekonomiski pamatotu, salīdzinoši plašu sākumskolu tīklu, izglītība, sākot no 7. klases, jākoncentrē skolās, kurās skolēnu skaits ir pietiekams (vismaz 300 skolēnu 7.–12. klašu grupā), lai nodrošinātu gan mūsdienu prasībām atbilstošu mācību vidi, gan augsti kvalificētu un labi apmaksātu pedagogu pakalpojumus (sk. 14., 15. att.). Ņemot vērā pastāvīgo deficītu darba tirgū datorzinību un viedo tehnoloģiju jomā, īpaša uzmanība apmācības procesā būtu jāvelta datorprasmju apguvei un lietojumam visu mācību priekšmetu spektrā. Kavējoties ar reformām, izglītības sistēma Latvijā turpina stagnēt, zaudējot talantīgākos speciālistus un nespējot piesaistīt jaunus, bez kuriem nav iedomājama mūsu jaunās paaudzes pilnvērtīga sagatavošana augstskolām un darba tirgum. Teiktais pilnā mērā attiecas arī uz Bauskas novadu.

Sporta objektu izvietojums
Zemgales plānošanas reģionā

0 8,5 km

13. att.



Jaunās paaudzes vispusīgā izglītošanā līdzās vispārējai izglītībai nedrīkst novērtēt par zemu profesionālās ievirzes un interešu izglītību, bet veselības stiprināšanā – sporta aktivitātes. Bauskas pilsētā tam ir labākās iespējas vismaz 35 km rādiusā (sk. 13. att.). Mūzikas, mākslas un sporta skolu, kā arī jauniešu interešu izglītības centra piedāvājumu nākamgad Bauskas pašvaldība paredzējusi papildināt ar jaunuzbūvētu peldbaseinu. Tik nozīmīgā centrā kā Bauska peldbaseina nepieciešamība jau bija nobriedusi sen, tāpēc pašvaldības iniciatīva, neraugoties uz ievērojamajiem ieguldījumiem, ir tikai apsveicama. Šāda objekta klātbūtne paaugstinās dzīves kvalitāti pilsētā, kas ir būtiski konkurencē ar citiem saimnieciskās rosības centriem (Rīgu, Jelgavu) gan kvalificētā darbaspēka, gan izglītības iestāžu audzēkņu piesaistes sakarā. Plašais aktivitāšu piedāvājums arī ir svarīgs, lai skolēni, kas ik dienas no laukiem ierodas Bauskā mācību nolūkā kopā ar pilsētā strādājošajiem vecākiem, pilnvērtīgi varētu pavadīt laiku pēc mācībām līdz darbdienas beigām, kad kopā ar vecākiem tie var atgriezties dzīvesvietā, tādā veidā atbrīvojot tos gan no rūpēm par jauniešu brīvā laika pavadīšanas lietderību, gan nokļūšanu mājās.

Straujās pārmaiņas, kas nepārtraukti notiek tehnoloģiju jomā, atspoguļojas arī pieprasījuma izmaiņās mūsdienu darba tirgū. Reti kurā profesijā tagad var iztikt bez datorprasmes vai viedo tehnoloģiju pamatzināšanām, tāpēc ir **sagaidāms pieaugošs pieprasījums pēc mūžizglītības pakalpojumiem**. Tos plānojot, būtu jāorientējas uz efektīvu esošās izglītības infrastruktūras izmantošanu. Ņemot vērā Bauskas spēcīgo potenciālu šajā jomā, tam ir labs pamats.

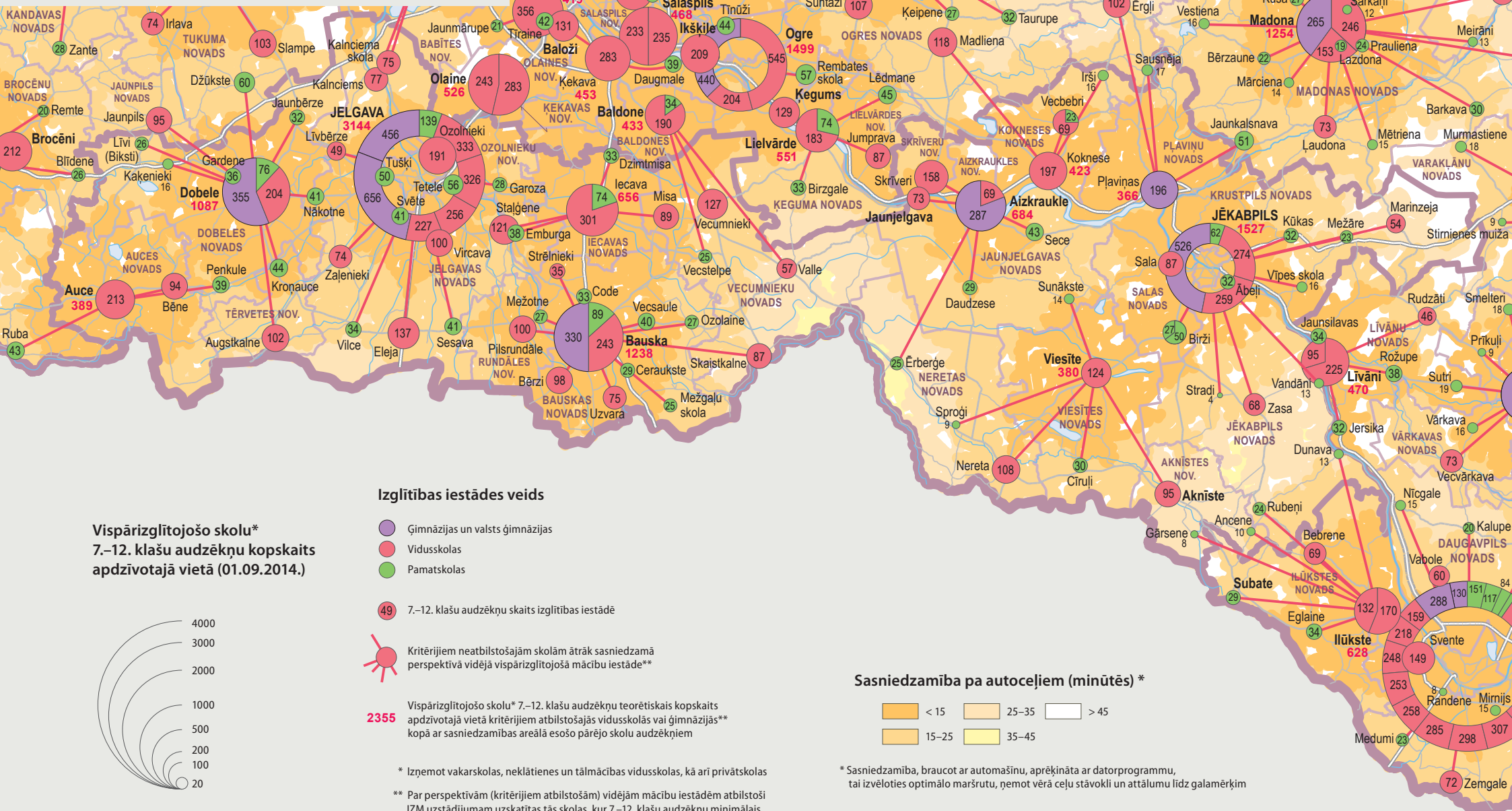
7.–12. klašu audzēkņu skaits vispārizglītojošās skolās ārpus Rīgas

0 16 km



Vispārīzglītojošo skolu 7.–12. klašu audzēkņu izvietojums 2014. g. 1. septembrī Zemgales plānošanas reģionā

0 8,5 km



Vispārizglītojošo skolu tīkla optimizācijas nepieciešamības galvenie argumenti

1. Kopš 20. gs. 90. gadu vidus skolas vecuma bērnu skaits samazinājies gandrīz divkārt, un, neraugoties uz to, ka atsevišķas skolas jau slēgtas, 2015. gadā Bauskas novadā vidējais aizpildījums (no skolu ēku projektētās kapacitātes) bija tikai 54% (Uzvarā 27%, Īslīces un Mežgaļu skolās 46%).

2. Skolu nevienmērīgā noslodze – divās trešdaļās skolu mācās tikai 37% visu audzēkņu – nenodrošina izglītības finansējuma racionālu izlietojumu, jo ir augstākas telpu uzturēšanas un personāla izmaksas uz vienu audzēkni.

3. Netiek veicināts pedagogu potenciāla racionāls izmantojums – vidējais skolēnu skaits uz vienu pedagogu Bauskā ir 10,2 (Eiropā vidēji 15), lauku skolās – 5,6 jeb trīs reizes mazāk nekā Eiropā vidēji!

4. Pastāvot šādai pedagogu noslodzei, nav iespējams nodrošināt konkurētspējīgu (vismaz 1000 EUR pēc nodokļu nomaksas) atalgojumu, bez kura savukārt nav iespējams skolām piesaistīt kvalificētus un talantīgus pedagogus.

5. Skolās ar nelielu skolēnu skaitu neatmaksājas iegādāties modernu aprīkojumu, kas nepieciešams mūsdienīga mācību procesa nodrošināšanai.

6. Esošais skolu tīkls mazo skolu audzēkņiem ne vienmēr nodrošina pietiekami kvalitatīvu izglītību un nespēj nodrošināt plašu piedāvājuma klāstu profesionālās ievirzes izglītības jomā.

7. Kvalitatīvs izglītības process jānodrošina tur, kur skolēnu vecākiem pieejamas darbavietas. Līdz šim piekoptā politika par katru cenu saglabāt skolas vietās, kur lielākie darba devēji ir pašvaldības un citas valsts struktūras, nav pasargājusi no iedzīvotāju aizplūšanas uz perspektīvākiem reģioniem vai ārzemēm. Daudzos gadījumos skolas esamība bezdarba skartajos reģionos ir bijis iemesls bērnu atstāšanai vecvecāku vai citu radu uzraudzībā. Skolēnu vecāku ilgstošā prombūtne, dodoties uz vietām, kur iespējams veidot karjeru, nepietiekamās uzmanības dēļ bieži nelabvēlīgi ietekmē bērnu psihi.

8. Nokļūšanas ilgums ar autotransportu no esošās skolas līdz perspektīvajai Bauskas novadā nepārsniedz 15–25 minūtes. Šis fakts klievē mītu par “graujošo” ietekmi, kādu uz skolu pieejamību varētu atstāt skolu tīkla optimizācija.

9. Neraugoties uz to, ka skolēnu kopskaits Latvijā ir stabilizējies un turpmākajos 15 gados atbilstoši prognozēm svārstīsies tikai 3–4% ietvaros, perifērijā tas turpinās samazināties.

Priekšlikumi Bauskas novada skolu tīkla optimizācijai

Ziņojuma iepriekšējās nodaļās jau tika norādīts uz Bauskas novada skolu tīkla neatbilstību mūsdienu situācijas prasībām. Apzinoties, ka Bauskas novada pašvaldībai bez citu valsts institūciju atbalsta realizēt skolu tīkla optimizāciju nebūs viegli, jāuzsver, ka ziņojuma ievadā minētais 2015. gada 17. decembrī LR Saeimā vienbalsīgi pieņemtais lēmums **“Par vispārējās izglītības strukturālām izmaiņām”** Ministru kabinetam 2016. gada laikā uzdod izstrādāt dokumentus, kas vērsti uz šajā ziņojumā ietvertajos priekšlikumos skarto jautājumu sakārtošanu valsts līmenī.

Optimizācija dos vēlamu rezultātu tikai tad, ja tā būs visaptveroša un lielākā vai mazākā mērā skars visas izglītības iestādes (sk. 16., 17. att.). Tās rezultātā jānonāk līdz 7.-12.klašu skolēnu apmācības koncentrācijai Bauskas ģimnāzijā un vidusskolā, pārējām skolām apvienojoties ar reorganizējamo Bauskas pamatskolu un Bauskas sākumskolu. Ņemot vērā, ka nevienā no sākumskolas adresēm ārpus Bauskas arī pēc optimizācijas skolēnu skaits nepārsniegs 125 (vēlamā minimuma - 150 vietā), šo skolu nodaļu turpmāka uzturēšana iespējami tuvu dzīves vietai būs racionāla tikai tad, ja to pārvaldība tiks organizēta maksimāli efektīvi. Lielas skolas ietvaros to nodrošināt ir ievērojami vieglāk.

Tas pats attiecas uz pirmsskolas bērnu apmācību, kura šobrīd izkliedēta gan pamatskolās, gan vidusskolās, gan pirmsskolas izglītības iestādēs. Optimizācijas rezultātā to arī paredzēts saglabāt maksimāli tuvu bērnu dzīvesvietai, bet, lai visur nodrošinātu vienlīdz augstu pirmsskolas izglītības standartu, atsevišķi izvietotās mazās pirmsskolas grupas administratīvi apvienojot ar spēcīgākajām pirmsskolas izglītības iestādēm *Pasaulīte* un *Zīlīte* (sk. 18. att.). Tas nozīmē ievērojamu administratīvā štata vietu samazinājumu un ārpakalpojumu lomas palielinājumu pirmsskolas izglītības iestāžu funkcionēšanā.

Ņemot vērā apstākli, ka speciālās izglītības pakalpojumus finansē valsts, nevis pašvaldība, optimizācijas rezultātā to paredzēts koncentrēt iestādē, kurā būtu apvienotas Pamūšas speciālā internātpamatskola, speciālās izglītības bērnodārzs Saulespuķe un jaunizveidots bērnodārzs *Valodiņa* (tajā vienkopus atrastos šobrīd dažādās pirmsskolas iestādēs izvietotās logopēdiskās grupas).

Lai realizētu iepriekšminēto, ierosinām veikt zemāk uzskaitītos pasākumus.

1. Koncentrēt Bauskas Valsts ģimnāzijā un Bauskas 2. vidusskolā visu novada (perspektīvā arī Pilsrundāles un Skaistkalnes vidusskolu) 7.–12. klašu skolēnu apmācību, nodrošinot tiem izglītību mūsdienu prasībām atbilstošā līmenī, kā arī plašu profesionālās ievirzes un interešu izglītības klāsta sasniedzamību. Transporta jautājumu laukos dzīvojošo skolēnu nokļūšanai Bauskā risināt, palielinot sabiedrisko autobusu pārvadājumu kapacitāti, atsevišķus skolēnu pārvadājumus organizējot izņēmuma kārtā tikai vietās, kur tas ar

sabiedrisko transportu nav racionāli, un vismaz 3 kilometru attālumā no sabiedriskā transporta pieturām.

2. Slēgt Mežgaļu pamatskolu, pirmsskolas vecuma bērnus (25) pārceļot uz bērnudārza Dzirnaviņas telpām Ceraukstē, sākumskolēnus (57) – uz Griķu skolas telpām, bet 7.–9. klašu skolēnus (25) – uz Bauskas 2. vidusskolu un Bauskas Valsts ģimnāziju. Slēgtās skolas ēku ar plašo un sakopto pieguļošo teritoriju piedāvāt pārņemt Zemessardzei vai kādam citam interesentam.

3. Slēgt Mežotnes pamatskolu, sākumskolēnus (47) pārceļot uz Codes un Bauskas skolām (pēc vecāku izvēles), bet 7.–9. klašu skolēnus (32) – uz Bauskas 2. vidusskolu un Bauskas Valsts ģimnāziju. Skolas ēkā saglabāt pirmsskolas apmācību, nodrošinot tās funkcionēšanu pirmsskolas izglītības iestādes Pasaulīte ietvaros. Pārējās telpas izmantot apkaimes iedzīvotāju sporta, kultūras un citām sabiedriskajām aktivitātēm. Ņemot vērā, ka šobrīd Mežotnes iedzīvotājiem nav piemērotas telpas sporta aktivitātēm (tika izmantots muižas stallis, kas nav pašvaldības īpašums), skolas ēkā, neieguldot lielus resursus, šādu iespēju varētu sniegt.

4. Slēgt Ozolaines pamatskolu, sākumskolēnus (48) pārceļot uz Vecsaules skolas telpām, bet 7.–9. klašu skolēnus (28) – uz Bauskas 2. vidusskolu un Bauskas Valsts ģimnāziju. Skolas ēkā saglabāt pirmsskolas apmācību, nodrošinot tās funkcionēšanu pirmsskolas izglītības iestādes Pasaulīte ietvaros. Pārējās telpas izmantot apkaimes iedzīvotāju sabiedriskajām aktivitātēm.

5. Reorganizēt Vecsaules pamatskolu, pārveidojot to par reorganizētās Bauskas pamatskolas nodaļu, 7.–9. klašu skolēnus (41) pārceļot uz Bauskas 2. vidusskolu un Bauskas Valsts ģimnāziju. Skolas ēkā saglabāt pirmsskolas apmācību.

6. Reorganizēt Codes pamatskolu, pārveidojot to par Bauskas sākumskolas nodaļu, 7.–9. klašu skolēnus (32) pārceļot uz Bauskas 2. vidusskolu un Bauskas Valsts ģimnāziju. Skolas ēkā saglabāt pirmsskolas apmācību.

7. Reorganizēt Griķu pamatskolu, pārveidojot to par reorganizētās Bauskas pamatskolas nodaļu, 7.–9. klašu skolēnus (32) pārceļot uz Bauskas 2. vidusskolu un Bauskas Valsts ģimnāziju. Līdz šim Griķu skolai administratīvi pakļautās pirmsskolas izglītības struktūrvienības Ceraukstē (Dzirnaviņas) un Mūsā apvienot ar pirmsskolas izglītības iestādi Zīlīte.

8. Reorganizēt Īslīces vidusskolu, pārveidojot to par reorganizētās Bauskas sākumskolas nodaļu, 7.–9. klašu skolēnus (73) un 10.–12. klašu skolēnus (32) pārceļot uz Bauskas 2. vidusskolu un Bauskas Valsts ģimnāziju. Līdz šim skolas pakļautībā realizēto pirmsskolas bērnu apmācību Rītausmā administratīvi nodot pirmsskolas izglītības iestādei Zīlīte. Uz skolas brīvajām telpām (vienu stāvu) pārcelt divas bērnudārza grupas no Rītausmas

kultūras nama, tādējādi izbrīvējot telpas iedzīvotāju kultūras aktivitātēm Rītausmā, bet Bērzu iedzīvotājiem saīsinot ceļu līdz bērnudārzam.

9. Reorganizēt Uzvaras vidusskolu, pārveidojot to par reorganizētās Bauskas pamatskolas nodaļu, 7.–9. klašu skolēnus (50) un 10.–12. klašu skolēnus (32) pārceļot uz Bauskas 2. vidusskolu un Bauskas Valsts ģimnāziju, vienlaikus uz skolas brīvajām telpām pārceļot bērnudārzu un ēdnīcu no avārijas stāvoklī esošajām telpām.

10. Reorganizēt, pārveidojot par sākumskolu, Bauskas pilsētas pamatskolu, tai pievienojot nodaļu statusā bijušās Uzvaras, Vecsaules un Griķu skolas un 7.–9. klašu skolēnus (94) pārceļot uz Bauskas 2. vidusskolu vai Bauskas Valsts ģimnāziju. Pēc reorganizācijas skolas lauku nodaļās uz sešām ar skolēniem nokomplektētajām klasēm paredzēt direktora vietnieka un 6 pedagogu (ar 40 stundu darba nedēļu) štata vienības katrā adresē, tādējādi nodrošinot efektīvu izglītības procesu apvienotajā izglītības iestādē, kā arī vienlīdz augstu sākumizglītības standartu gan Bauskā, gan tās apkārtnē, vienlaikus saglabājot sākumskolas izglītību maksimāli tuvu skolēnu dzīvesvietai.

11. Reorganizēt Bauskas sākumskolu, pievienojot tai nodaļu statusā bijušās skolas Codē un Bērzos (Īslīces vidusskola), perspektīvā arī Pilsrundālē un Skaistkalnē. Pēc reorganizācijas skolas lauku nodaļās uz sešām ar skolēniem nokomplektētajām klasēm paredzēt direktora vietnieka un 6 pedagogu (ar 40 stundu darba nedēļu) štata vienības katrā adresē, tādējādi nodrošinot efektīvu izglītības procesu apvienotajā izglītības iestādē, kā arī vienlīdz augstu sākumizglītības standartu gan Bauskā, gan tās apkārtnē, vienlaikus saglabājot sākumskolas izglītību maksimāli tuvu skolēnu dzīvesvietai.

12. Reorganizēt pirmsskolas izglītības iestādi Pasaulīte, pievienojot tai pirmsskolas bērnu apmācības vietas Mežotnē un Ozolainē. Apvienošanas mērķis – nodrošināt vienlīdz augstu pirmsskolas izglītības standartu un iespējami efektīvu resursu izlietojumu Bauskā un tās apkārtnē, vienlaikus saglabājot pirmsskolas izglītību maksimāli tuvu bērnu dzīvesvietai. Reorganizācijas rezultātā paredzēt direktora vietnieka štata vienību katrā adresē, tādējādi nodrošinot efektīvu izglītības procesa un saimniecisko funkcionēšanu apvienotajā pirmsskolas izglītības iestādē.

13. Reorganizēt pirmsskolas izglītības iestādi Zīlīte, pievienojot tai pirmsskolas bērnu apmācības vietas Ceraukstē, Mūsā, Uzvarā un Rītausmā, perspektīvā arī Saulainē. Apvienošanas mērķis – nodrošināt vienlīdz augstu pirmsskolas izglītības standartu un iespējami efektīvu resursu izlietojumu Bauskā un tās apkārtnē, vienlaikus saglabājot pirmsskolas izglītību maksimāli tuvu bērnu dzīvesvietai. Ar šādu mērķi nodrošināt arī divu pirmsskolas grupu pārcelšanu no esošajām telpām Rītausmas kultūras namā uz Īslīces skolas atbrīvojamo stāvu Bērzos. Tāpat nodrošināt pirmsskolas grupu pārcelšanu no avārijas stāvoklī esošajām telpām uz atbrīvojamajām Uzvaras skolas ēkā. Reorganizācijas rezultātā paredzēt direktora vietnieka štata vienību katrā adresē, tādējādi nodrošinot efektīvu izglītības procesa un saimniecisko funkcionēšanu apvienotajā izglītības iestādē.

Bērnudārza telpas Dārza ielā 3 nodot jaunveidojamā bērnudārza Valodiņa vajadzībām bērniem ar runas traucējumiem.

14. Pašvaldības finansētajās pirmsskolas izglītības iestādēs likvidēt speciālās grupas bērniem ar runas traucējumiem, koncentrējot tos jaunizveidotā bērnudārzā Valodiņa, perspektīvā paredzot tā apvienošanu ar speciālās izglītības bērnudārzu Saulespuķe Jaunbauskā un Pamūšas speciālo internātpamatskolu. Tādā veidā tiktu nodrošināta valsts finansētās speciālās izglītības koncentrācija vienā izglītības iestādē. Bērnudārza Valodiņa grupas (kopskaitā 90 bērni) varētu tikt izvietotas pirmsskolas izglītības iestādes Zīlīte Dārza ielā 3 izvietotajās telpās.

Rezultāts

Realizējot šādu optimizācijas modeli, pēc detalizētiem pašvaldības ekonomistu aprēķiniem novada izglītības iestāžu uzturēšanas izdevumi (bez valsts mērķdotācijas pedagogu atalgojumam, kā arī transporta izdevumiem) 2016. g. cenās samazinātos no pašreizējiem 4,7 uz 3,34 miljoniem EUR, jeb par 29% (1,4 milj.EUR).

Savukārt pedagogu atalgojuma vidējo stundas likmi esošās valsts mērķdotācijas ietvaros būtu iespējams palielināt pat 1,6 reizes. Tas nozīmē, ka vidējā pamata likme pedagogam par 21 kontaktstundu pieaugtu no pašreizējiem 465 EUR līdz 750 EUR. Tātad par 40 stundu darba nedēļu (ieskaitot piemaksas par audzināšanu, burtnīcu labošanu, konsultācijām, interešu nodarbībām u.c.) pedagogu alga pēc nodokļu nomaksas būtu ap 1000 EUR.

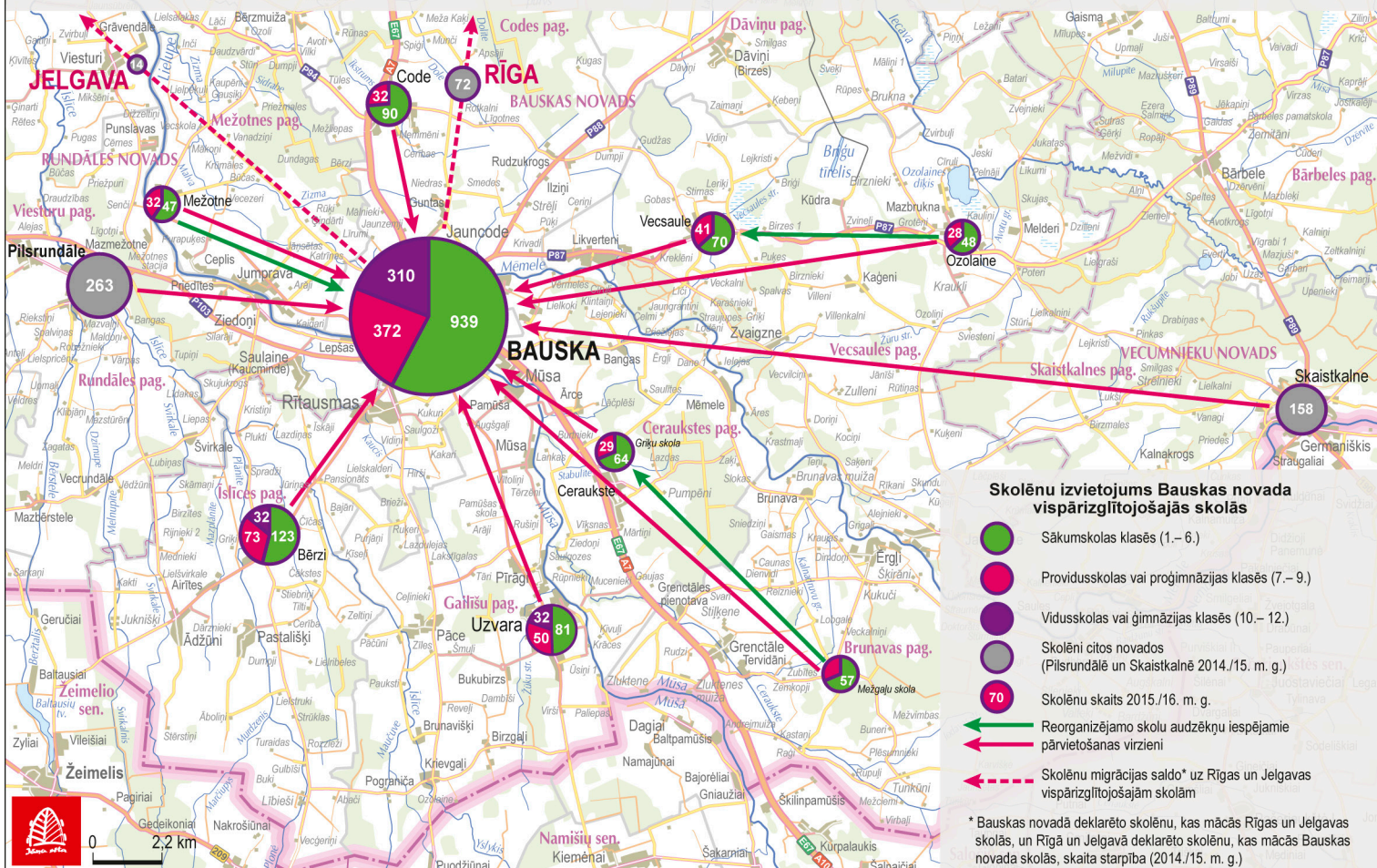
Optimizācijas rezultātā sākumskolas apmācība tiktu koncentrēta trīs izglītības iestādēs (divās sākumskolās un Bauskas 2. vidusskolā), tādejādi ļaujot ievērojami samazināt administratīvās izmaksas, un vienlaikus vienādojot pedagogu darba kvalitātes standartus pilsētas un lauku apmācības vietās. Skolēnu skaits 1.–6. klašu grupā Vecsaulē (izmantojot 2015. gada 1. septembra datus) varētu pieaugt no līdzšinējiem 70 līdz 118 skolēniem (uz 179 vietām), Griķu skolā attiecīgi no 64 līdz 121 (uz 160 vietām), Codē – no 90 līdz aptuveni 113 (uz 240 vietām), bet Bauskā – no 939 līdz 963. Bērzos (Īslīces skolā) un Uzvarā saglabātos esošais 1.–6. klašu skolēnu skaits (attiecīgi 123 un 81 skolēns). Līdz ar to gandrīz visās sākumskolas nodaļās (izņemot Uzvaras) izdotos nokomplektēt pilnas klases (vismaz 20 skolēnu).

Optimizācijas rezultātā skolēnu skaits 7.–12. klašu grupā Bauskas Valsts ģimnāzijā un 2. vidusskolā pieaugtu no līdzšinējiem 588 (attiecīgi 335 un 253) līdz 1059, panākot skolu vidējo aizpildījumu 86.7% līmenī. Abām skolām vairs nebūtu problēmu nokomplektēt 3 līdz 4 paralēlklases ar 25 skolēniem katrā, paredzot gan eksakto, gan humanitāro specializāciju, kas atbilstu uzstādījumam par mūsdienīgu vidusskolu.

Ņemot vērā, ka arī daudzām kaimiņnovados esošajām vidusskolām (Pilsrundāles,

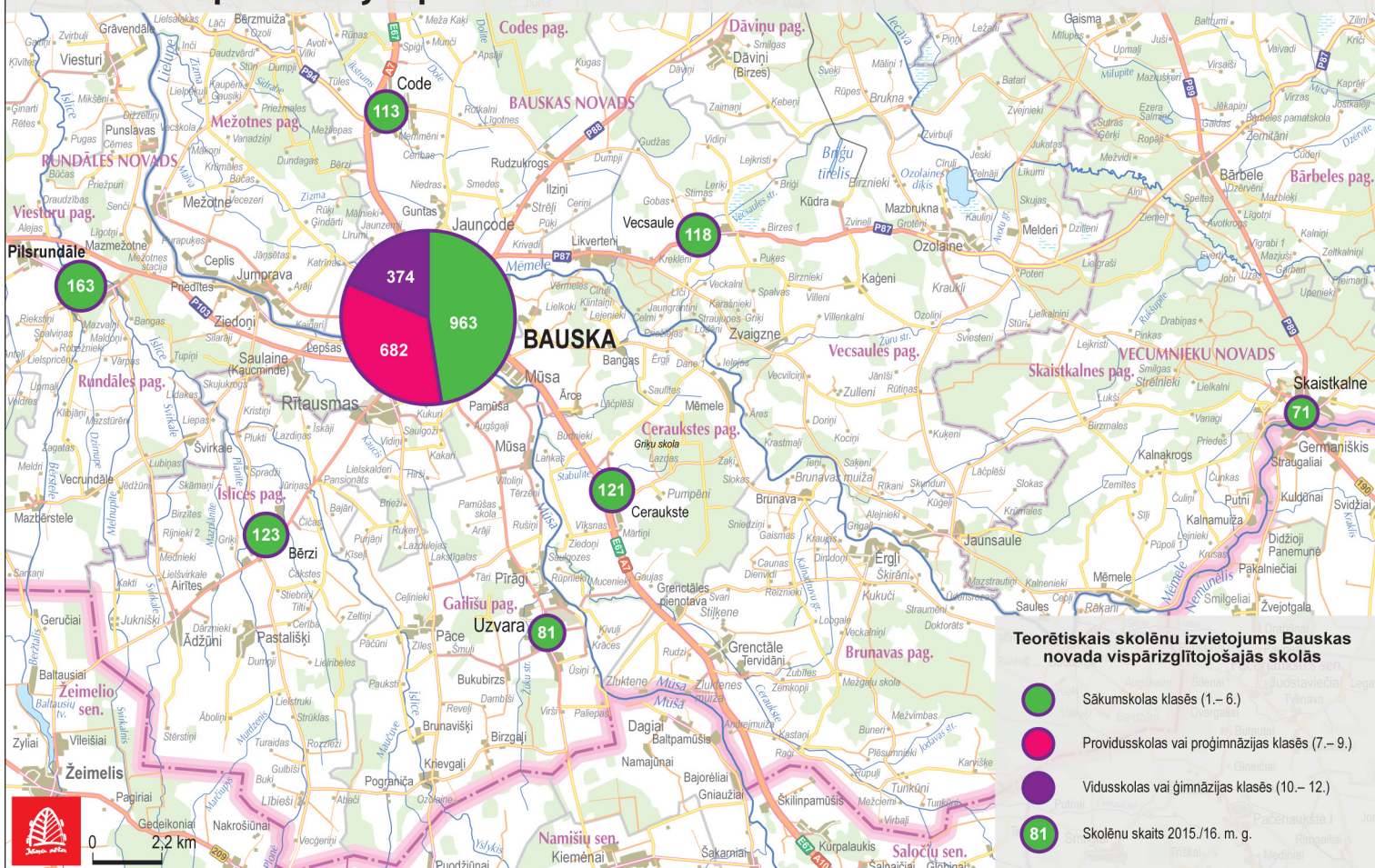
Skolēnu izvietojums Bauskas novada vispārizglītojošajās skolās

16. att.

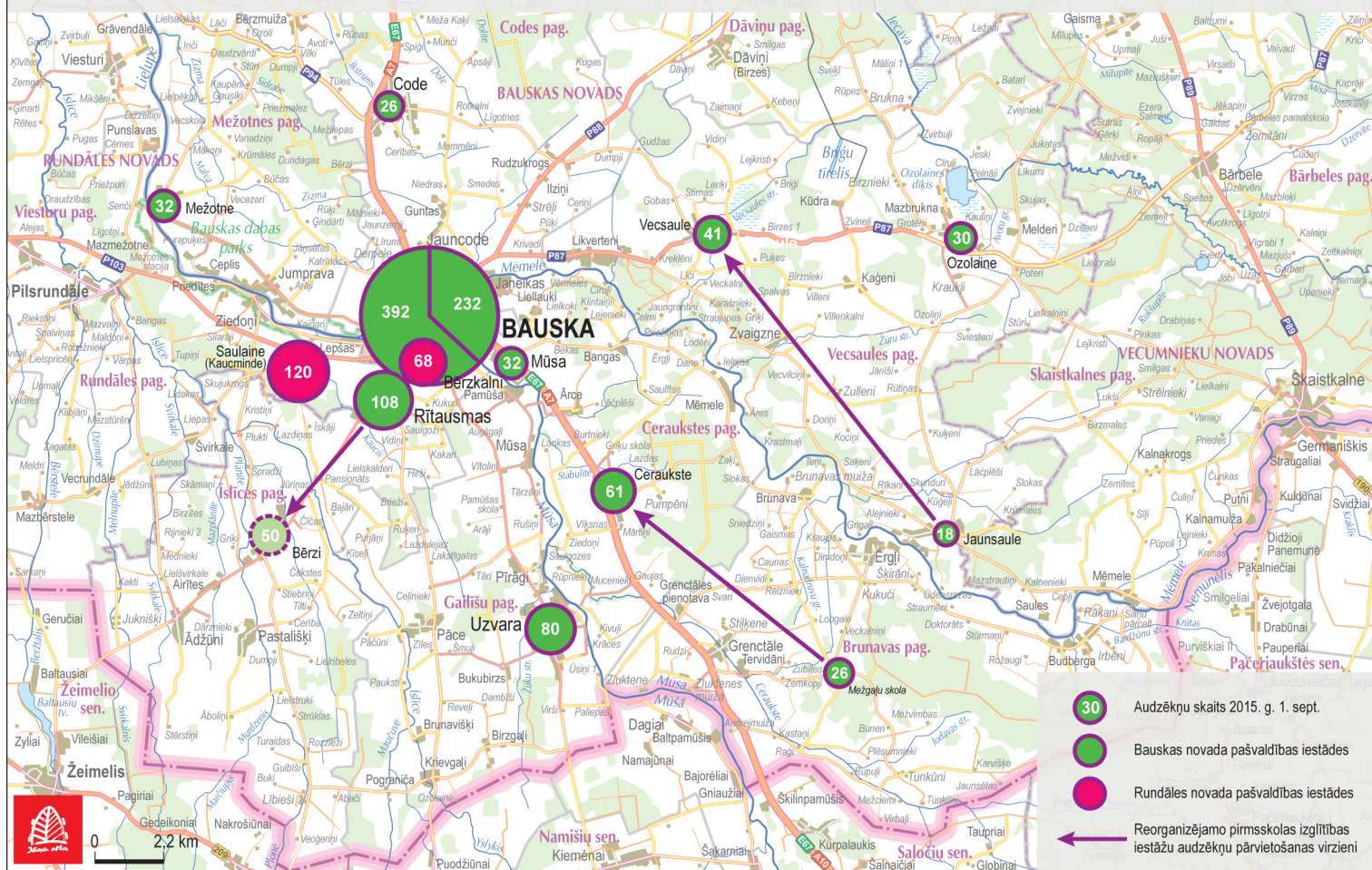


Teorētiskais skolēnu izvietojums Bauskas novada vispārizglītojošajās skolās atbilstoši optimizācijas priekšlikumiem

17. att.



Audzēkņu izvietojums Bauskas un tās apkārtnes pirmsskolas izglītības iestādēs



Skaistkalnes, Valles, Misas, Vecumnieku; sk. 14., 15. att.), 7.–12. klašu grupā nespējot savākt 300 skolēnu kontingentu, pakāpeniski nāksies reorganizēties par sākumskolām, Bauskas Valsts ģimnāzijā un 2. vidusskolā, visticamāk, nonāks lielākā daļa 7.–12. klašu skolēnu no Pilsrundāles (100) un Skaistkalnes (87) vidusskolām. Taču arī šādā gadījumā esošo Bauskas skolu ēku kapacitāte būtu pietiekama, lai uzņemtu šos skolēnus. Skaistkalnes gadījumā gan vispirms valsts līmenī būtu jāpanāk 10 km ceļa posma noasfaltēšana no Ozolaines līdz Bārbelei, tādējādi būtiski uzlabojot Bārbeles un Skaistkalnes pagastu iedzīvotāju satiksmi ar Bausku.

Galvenie izaicinājumi, veicot skolu tīkla optimizāciju Bauskas novadā

1. Pamatojoties uz ziņojumā izklāstītajiem argumentiem, reformas skarto apkaimju iedzīvotājiem, īpaši skolēnu vecākiem, izskaidrot skolu tīkla optimizācijas nepieciešamību un ieguvumus sabiedrībai no tās ilgtermiņā. Šī uzdevuma izpildē izmantot gan klātienes tikšanās, gan mediju sniegtās iespējas.

2. Kopā ar Autotransporta direkciju atrisināt skolēnu pārvadājumu sinhronizāciju ar sabiedriskajiem autopārvadājumiem, attālāko apkaimju skolēniem nodrošinot iespēju bez maksas nokļūt līdz mācību iestādei.

3. Uzstādot ceļa zīmes un ierīkojot gājēju un velosipēdu, veicināt skolēnu drošu nokļūšanu mācību iestādē, ejot ar kājām vai braucot ar velosipēdu. Izskaidrot skolēnu vecākiem, cik svarīgi bērnu veselībai ir nepieļaut mazkustīgu dzīves veidu, pie tam neuzturoties svaigā gaisā.
4. Meklēt individuālus risinājumus attālās viensētās dzīvojošu skolēnu nogādāšanai līdz autobusa pieturai, neizmantojot skolēnu autobusus (piemēram, kompensācijas par kaimiņu individuālā transporta pakalpojumiem).
5. Pārliecināt skolu administrāciju par ārpakalpojumu izmantošanas nepieciešamību, lai samazinātu izmaksas un maznoslogotās štata vietas, kā arī celtu pakalpojuma kvalitāti.
6. Bauskas 2. vidusskolas un Valsts ģimnāzijas vadībai noorganizēt nepieciešamos apstākļus (pedagogu sastāvu un aprīkojumu) kvalitatīva mācību procesa nodrošinājumam ievērojama skolēnu skaita pieauguma apstākļos.
7. Bauskas sākumskolas, kā arī pirmsskolas izglītības iestāžu Zīlīte un Pasaulīte vadībai profesionāli augstā līmenī nodrošināt efektīvu darba organizāciju un vienotu mācību kvalitātes standartu ieviešanu gan pilsētas, gan lauku apmācības vietās.
8. Izstrādāt mehānismu, kas mazinātu iespēju, ka skolu optimizācijas procesā izglītības nozare zaudē izcilākos un talantīgākos pedagogus – tādus, kuru audzēkņi ne tikai uzrādījuši labas sekmes, bet arī guvuši izcilus panākumus mācību olimpiādēs un sporta sacensībās. Izmantot skolu tīkla optimizāciju, lai celtu pedagogu sastāva kvalitāti.
9. Kopā ar Labklājības ministriju meklēt risinājumu par papildus sociālo atbalstu bez darba palikušajiem pedagogiem pirmspensijas vecumā.
10. Rast pilnvērtīgāko risinājumu optimizācijas rezultātā atbrīvoto skolu telpu turpmākajai apsaimniekošanai.
11. Veikt optimizāciju tā, lai nebūtu jāatmaksā skolu modernizācijā līdz šim ieguldītais Eiropas Savienības līdzfinansējums.
12. Konstruktīvi risināt sadarbību ar Rundāles un Vecumnieku novadiem, kopīgi veicot izglītības tīkla sakārtošanas pasākumus.

LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMAS
ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS KOMISIJAS
LĒMUMS

**Par uzdevumiem, kas veicami kvalitatīva vispārējās izglītības
iestāžu tīkla izveidošanai un ar izglītojamo telpisko mobilitāti
saistīto problēmu risināšanai**

Latvijas ekonomiskās aktivitātes aizvien vairāk koncentrējas spēcīgākajos attīstības centros, savukārt mazapdzīvotās vietās tās ir vājas. Nākotnē Latvijas negatīvo demogrāfijas tendenču dēļ darbaspēka pieejamības jautājumi kļūs aizvien aktuālāki. Attīstoties globalizācijas, tehnoloģiskā progresa, zaļās ekonomikas un citiem globālajiem faktoriem, arvien straujāk mainās pieprasījums pēc dažādām prasmēm, un nākotnē uz šo tendenci ir jāspēj reaģēt.

Jau agrīnā vispārējās izglītības posmā skolēnam jārada iespēja ar kvalitatīva izglītības piedāvājuma palīdzību proaktīvi iepazīt nākotnes globālās attīstības procesus, tai skaitā tehnoloģisko progresu, un sevi sagatavot tiem, tādējādi stiprinot Latvijas valsts un tās nākotnes stūrakmeni – kvalitatīvi izglītotu, radošu un prasmīgu cilvēku.

Valdībai sadarbībā ar pašvaldībām ir jārod efektīvākie risinājumi ērtai publiskā pakalpojuma pieejamībai, kvalitatīvam vispārējās izglītības iestāžu tīklam un publiskā transporta pakalpojumu nodrošinājumam. Iekšējās (vietējās, tai skaitā skolēnu un reģionālo pārvadājumu) mobilitātes uzlabošana ir panākama ar sabiedriskā transporta koordinētu plānošanu, balstot to uz kvantitatīvi un kvalitatīvi izmērāmiem parametriem.

Valsts līmenī, kur vien iespējams, nosakāmi minimālie kritēriji, kurus izpildot tiek piešķirts publiskais finansējums pakalpojumu nodrošināšanai, vienlaikus stimulējot pašvaldību sadarbību, kopīgi veidojot un uzturot racionālu publisko pakalpojumu tīklu.

Apzinoties Latvijas tautsaimniecības straujai izaugsmei būtiskos priekšnoteikumus un strukturālu izmaiņu nepieciešamību vispārējās izglītības iestāžu tīkla un publiskā transporta pakalpojumu nodrošināšanā, Latvijas Republikas Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisija **nolemj**:

1. aicināt Latvijas Republikas Saeimai pieņemt lēmumu par šādiem uzdevumiem, kas veicami Ministru kabinetam saistībā ar kvalitatīva vispārējās izglītības iestāžu tīkla izveidošanu un izglītojamo telpiskās mobilitātes (fiziska pieejamība izglītības iestādei) kompleksu risinājumu īstenošanu, kura pamatā ir izglītības kvalitāte, vienoti izveides kritēriji un atbalsta pasākumi:

1.1. uzdevumi vispārējās izglītības skolu tīkla efektīvizēšanai:

1) Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija (turpmāk – IZM) sadarbībā ar Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju (turpmāk – VARAM), Latvijas Republikas Labklājības ministriju (turpmāk – LM), Latvijas Republikas Satiksmes ministriju (turpmāk – SM) un pašvaldībām veic "ideālā" skolu tīkla kartējumu, to balstot uz šādu kritēriju kopumu, tai skaitā izglītības kvalitātes kritērijiem:

skolu tīkla izstrādei IZM sadarbībā ar pašvaldībām un nozares sociālajiem partneriem sagatavo izmērāmu (starp skolām salīdzināmu), kā arī publiski pieejamu izglītības kvalitātes novērtēšanas kritēriju kopumu, kas aptver pašu izglītojamo sniegumu (tai skaitā nacionālo un starptautisko sniegumu), pedagogu profesionalitāti, inovācijas izglītības procesā, vecāku vērtējumu un citus parametrus;

IZM sadarbībā ar pašvaldībām izstrādā rekomendējošus parametrus (1.-6. klašu grupai) skolu tīkla noteikšanai, lai pašvaldībām būtu vienota pieeja;

7.-12. klašu grupas skolu tīkla veidošanas kritēriju izstrādē ņem vērā reģionālās nozīmes attīstības centru un 50 kilometru rādiusā esošo apkārtējo novadu demogrāfiskās (un skolu tīkla attīstības) tendences (pašreizējais Ministru kabineta regulējums attiecībā uz minimālo skolēnu skaitu klasē nevar būt vienīgais kritērijs 10. klases atvēršanai). IZM izstrādā vidusskolu un profesionālo skolu tīklu sadarbības mehānismu, kas izglītojamajam piedāvā izvēli starp vispārējās un profesionālās izglītības ievirzes skolu;

2) IZM izvērtē pašreizējo normatīvo regulējumu attiecībā uz valsts ģimnāzijas statusa piešķiršanu un finanšu motivācijas mehānismu, lai pastiprinātu ģimnāziju ieinteresētību veidoties kā izcilības centriem, par prioritāru nosakot augstākas izglītības kvalitāti;

3) IZM un Latvijas Republikas Finanšu ministrija (turpmāk – FM) izvērtē valsts un pašvaldību finansējumu pagarinātās dienas grupu un ārpussekolā apmācības aktivitāšu nodrošināšanai (Latvijas Republikas Kultūras ministrijas (turpmāk – KM) profesionālās ievirzes izglītībai) un atbalsta personālu 1.-9. klašu grupā;

4) IZM sadarbībā ar SM, VARAM un pašvaldībām izvērtē attālināto mācību potenciālu;

5) IZM sadarbībā ar FM un pašvaldībām sagatavo aprēķinus kopējai finanšu nepieciešamībai (darba samaksa, skolu uzturēšanas izmaksas, arī ceļa izmaksas), salīdzinot pašreizējās izmaksas un finanšu ietaupījumu/pieaugumu, ko dotu iespējamā skolu tīkla koncentrēšana:

6) FM sagatavo priekšlikumus pašvaldību savstarpējo norēķinu izmaiņām, ja nepieciešams, piedāvājot mainīt Pašvaldību finanšu izlīdzināšanas (PFI) modeli, lai pašvaldības motivētu piedalīties optimāla skolu tīkla veidošanā;

7) FM sadarbībā ar IZM izvērtē pašvaldību finansējuma plūsmas (PFI kritērijs: finansējums atbilstoši bērnu un jauniešu skaitam pašvaldībās) iespējamās izmaiņas un to lietderību, daļu finansējuma tieši novirzot izglītības iestādei (attiecīgajai pašvaldībai), kurā bērns vai jauniešs mācās (“nauda seko bērnam”), un izvērtējot variantus visām klašu grupām, 7.–12. klašu grupai, vidusskolām.

1.2. uzdevumi telpiskās mobilitātes nodrošināšanai:

1) VARAM sadarbībā ar IZM, SM un tās padotībā esošo Autotransporta direkciju (turpmāk – ATD) un pašvaldībām izvērtē teritoriju ekonomisko potenciālu, lai noteiktu perspektīvās darbaspēka plūsmas reģionālajā un lokālajā līmenī un iegūto informāciju izmantotu šo plūsmu sinhronizācijai ar pašvaldību organizētajiem skolēnu pārvadājumiem;

2) SM/ATD sadarbībā ar IZM, VARAM, Latvijas Republikas Veselības ministriju, LM un pašvaldībām definē maksimālo laiku, ko skolēns pavada ceļā līdz skolai (definētais laiks, piemēram, 60 minūtes un/vai maksimālais/minimālais attālums) saskaņā ar nosacījumiem par skolēnu pārvadājumu nodrošināšanu:

valstij un pašvaldībai ir pienākums nodrošināt skolēnu pārvadājumu vai sabiedriskā transporta pieejamību līdz tuvākajai skolai, ja attālums no dzīvesvietas līdz skolai ir lielāks par 3 kilometriem (attālums ejot kājām);

valstij un pašvaldībai ir pienākums nodrošināt skolēnam iespēju iekāpt autobusā, ja attālums no dzīvesvietas līdz autobusa pieturai pārsniedz 3 kilometrus (attālums ejot kājām);

[Piemēram, Anglijā bērniem vecumā līdz 16 gadiem minimālais un maksimālais attālums no dzīvesvietas līdz tuvākajai skolai noteikts no 2 līdz 6 jūdžiem, Norvēģijā pašvaldība nodrošina visu to skolēnu nokļūšanu skolā, kuriem pamatskola atrodas tālāk par 4 kilometriem no dzīvesvietas (1. klasē tālāk par 2 kilometriem)];

3) nozaru ministrijas (tai skaitā SM/ATD) sadarbībā ar VARAM un pašvaldībām sagatavo piedāvājumu gan skolēnu, gan nodarbināto cilvēku pārvadājumu tīkla optimizēšanai, par pamatu ņemot ekonomisko aktivitāšu koncentrāciju un cilvēku plūsmu, tai skaitā svārstmigrāciju, un “ideālo” skolu tīklu (sadalījumā 1.-6. klase; 7.-12. klase):

ATD kopā ar pašvaldībām izveido vienotu pieeju/formu informācijas ievadei un sniegšanai par skolēnu autobusu maršrutiem, distancēm, pieturām un pasažieru plūsmām;

maršrutu tīkla sinhronizācijas nolūkā līdz katra gada 5. septembrim pašvaldība iesniedz ATD skolēnu pārvadājumu maršrutu tīklu, kā arī sniedz attiecīgu informāciju pirms jauna skolēnu maršruta atvēršanas vai esošā maršruta grozīšanas;

4) ATD izstrādā piedāvājumu autopārvadājumu sinhronizācijas mehānismam, lai novērstu pašvaldību organizētā un sabiedriskā transporta pārvadājumu dublēšanos (tai skaitā skolēnu autobusu maršrutos līdz sabiedriskajam transportam; citu kategoriju pasažieru pārvadājumos ar skolēnu autobusiem);

5) SM/ATD sadarbībā ar VARAM un Latvijas Pašvaldību savienību (turpmāk – LPS) normatīvo aktu grozījumos definē kritērijus, pēc kuriem skolēnu autobusus bez maksas pārvadā arī pieaugušos. Paredzēt iespēju, ka pašvaldību organizētais īpašais transports sniedz pakalpojumus jebkuram pašvaldības iedzīvotājam, izņemot teritoriju sabiedriskā transporta maršrutu tuvumā (definējot izmērāmus parametrus);

6) SM/ATD sadarbībā ar VARAM un pašvaldībām izstrādā vienotus kritērijus, pēc kuriem pašvaldības vadās, privātpersonai (arī skolēnu vecākiem) kompensējot izdevumus (ja nepieciešams, izdarīt grozījumus normatīvajos aktos) par skolēna nogādāšanu uz skolu/no skolas;

7) SM/ATD sadarbībā ar pašvaldībām izstrādā vienotus standartus sabiedriskā transporta pieejamībai. SM/ATD definē kritērijus, pēc kuriem tiek nodrošināta sabiedriskā transporta pieejamība – minimālais transportlīdzekļa noslogojums maršrutā, minimālie ieņēmumi no katra kilometra, iedzīvotāju blīvums konkrētā teritorijā u.c.;

8) IZM aicina pašvaldības un skolas izstrādāt mobilitātes plānus, lai mazinātu skolēnu mazkustīgumu un vienlaikus veidotu infrastruktūru drošai skolēnu nokļūšanai skolā, ejot kājām vai braucot ar velosipēdu. Papildus vērtējamās iespējas paredzēt ģimenei kompensāciju par ietaupītajiem līdzekļiem, ko pašvaldība būtu tērējusi sabiedriskā transporta apmaksai vai skolēnu pārvadājumu nodrošināšanai;

9) IZM sadarbībā ar pašvaldībām nodrošina pamatizglītības un vidējās izglītības skolu audzēkņu iesaistīšanu ārpusskolas aktivitātēs un interešu izglītībā, lai skolēniem nevajadzētu organizēt atsevišķus reisus pēc mācībām, bet tos iespēju robežās sinhronizētu ar nodarbināto iedzīvotāju mobilitātes vajadzībām;

10) IZM sadarbībā ar pašvaldībām kvalitatīvas izglītības pieejamības nodrošināšanai izvērtē, vai 7.-12. klašu grupai nepieciešamas kvalitatīvas dienesta viesnīcas (princips “tuvāk ģimenei” attiecībā uz 1.-6. klases grupas vecuma bērniem);

2. aicināt Saeimai pieņemt lēmumu par šādiem uzdevumiem, kas veicami Ministru kabinetam saistībā ar kompleksu risinājumu ieviešanu pedagogu un izglītojamo motivācijas un prasmju paaugstināšanai, kas saskaņoti ar “ideālo” izglītības iestāžu tīklu un telpiskās mobilitātes pasākumiem visām vispārējās izglītības iestāžu mērķgrupām:

2.1. uzdevumi pedagogu motivācijas paaugstināšanai:

1) IZM sadarbībā ar FM, LPS un KM sniedz konkrētus aprēķinus par nepieciešamo finansējumu jaunās pedagogu atalgojuma sistēmas ieviešanai saskaņā ar “ideālā” skolu tīkla telpisko kartējumu; IZM sadarbībā ar nozaru ministrijām pārskata un, ja nepieciešams, precizē pedagogu kvalitātes prasību īstenošanas pasākumus atbilstoši “ideālajam” skolu tīklam un jaunajai pedagogu atalgojuma sistēmai,

uzsvaru liekot nevis uz formālām atskaitēm, bet pedagogu darba kvalitāti un audzēkņu izaugsmes dinamiku;

2) IZM sadarbībā ar augstākās izglītības institūcijām un nozares sociālajiem partneriem izvērtē iespēju definēt augstākus jauno pedagogu kvalitātes standartus uzņemšanai valsts finansētu pedagoģisko studiju programmās, vienlaikus motivējot spējīgākos jaunos speciālistus strādāt izvēlētajā profesijā, papildus konkurētspējīgam atalgojumam ieviešot īpašu atbalsta mehānismu, piemēram, stipendijas, speciālus fondus un citus pasākumus;

3) IZM sadarbībā ar nozaru ministrijām izstrādā pedagogu motivācijas “izcilības programmu”, kuras mērķis ir pedagogus motivēt un izglītēt izcilu skolēnu sagatavošanai un darbam ar bērniem ar īpašām vajadzībām un nabadzības riskam pakļautām grupām;

4) IZM un pašvaldības izstrādā mehānismu, kas mazinātu iespēju, ka skolu optimizācijas procesā izglītības nozare zaudē “izcilības programmas” ietvaros visaugstāk novērtētos pedagogus.

2.2. uzdevumi skolēnu motivēšanai uz zināšanu un prasmju paaugstināšanu:

1) IZM sadarbībā ar nozaru ministrijām izstrādā priekšlikumus, kuru mērķis ir stimulēt skolēnu tiešanos pēc izcilības (stipendijas, apmaksātas radošās nometnes un dalība starptautiskās mācību olimpiādēs u.c.);

2) IZM, LM un pašvaldības rod risinājumus, nabadzības riskam pakļauto bērnu motivēšanai apgūt prasmes un zināšanas, tādējādi veicinot nevienlīdzības mazināšanos:

- nabadzības riskam pakļautajiem bērniem tiek radīts interešu un profesionālās ievirzes izglītības un veselības aprūpes nodrošinājums (izriet no “ideālā” skolu tīkla un ar to saistīto pārvadājumu sistēmas);

- pašvaldības nabadzības riskam pakļautajiem bērniem nodrošina dienesta viesnīcas, ja nav labākas alternatīvas bērnu integrēšanai izglītības procesā.